

IZVEŠTAJ O RADU I SPROVOĐENJU STRATEŠKIH CILJEVA NALED-a 2024/25

UVOD

Strateškim planom NALED-a za period od 2022. do 2025/26. godine čija revizija je usvojena na prethodnoj Skupštini udruženja, definisano je 12 programskih ciljeva, koji su grupisani u dve ključne oblasti, odnosno nivoa delovanja: 1) Unapređenje javnih politika i usluga i 2) Podsticanje teritorijalnog razvoja i EU integracija.

U trećoj godini implementacije Strateškog plana ostvareno je u potpunosti ili delimično gotovo dve trećine (64%) od ukupno 166 planiranih rezultata i aktivnosti za 2024. i 2025/26. godinu. U toku su aktivnosti koje će doprineti ostvarenju dodatnih 18% planiranih rezultata. Rad na ostalim rezultatima je u planu, ili se odlaže dok se ne stvore uslovi.

U nastavku je prikazan stepen realizacije po strateškim oblastima u ovom trenutku.

Strateška oblast 1: Unapređenje javnih politika i usluga

Ostvareno	Delimično ostvareno	U toku	U planu / Odloženo	Ukupno
66	23	25	27	141
47%	16%	18%	19%	100%

Strateška oblast 2: Podsticanje teritorijalnog razvoja i EU integracija

Ostvareno	Delimično ostvareno	U toku	U planu / Odloženo	Ukupno
15	2	5	3	25
60%	8%	20%	12%	100%

Ukupno (Strateška oblast 1 i 2)

Ostvareno	Delimično ostvareno	U toku	U planu / Odloženo	Ukupno
81	25	30	30	166
49%	15%	18%	18%	100%

KLJUČNI REZULTATI U 2024/25.

Tokom 2024/25. godine, NALED je bio angažovan na sprovođenju više od 30 projekata za bolje uslove poslovanja uz podršku različitih EU fondova, međunarodnih organizacija kao što su SIDA, GIZ, EBRD, Britanska ambasada, Svetska banka i privatnih donatora među kojima su PMI, Visa, Mastercard, Nanoinspekt, i Novo Nordisk. Naše aktivnosti podržalo je još 330 članova iz privatnog, javnog i civilnog sektora, kao i iz akademske i naučno-istraživačke zajednice.

Događaji i komunikacije

U prethodnoj godini, NALED je organizovao 167 događaja, od čega 83 obuke za najmanje 1.000 predstavnika privatnog i javnog sektora na relevantne teme kao što su poreske olakšice, bezgotovinska plaćanja, javne nabavke, pametni gradovi, ePisarnica i eArhiv, informaciona bezbednost, BFC standardi povoljnog poslovnog okruženja, sakupljanje i odlaganje otpada. Takođe, NALED je organizovao 20 konferencija i okruglih stolova, 6 studijskih poseta u zemlje EU i regiona, i još veliki broj sednica, medijskih i networking događaja, pitchinga, sajмова i drugih manjih događaja na lokalnom, nacionalnom i regionalnom nivou. Naše kampanje za jačanje svesti i PR aktivnosti donele su više od 6.000 objava u nacionalnim i lokalnim medijima, dok su NALED-ovi portali poput www.naled.rs, www.uzmiracun.rs, startech.org.rs, www.boljinacin.rs, informatore.preduzetnistvo.gov.rs i dr. ostvarili više od 4 miliona pregleda.

Reforme zasnovane na analizama

Prethodni period obeležila je politička i institucionalna nestabilnost koja je usporila tempo reformi. Ipak, NALED je nastavio da aktivno doprinosi regulatornoj aktivnosti kroz uključivanje u dodatnih 18 radnih grupa Vlade za izradu propisa, i izradu više desetina istraživanja, analiza

i monitoring izveštaja, među kojima su Siva knjiga, Siva knjiga inovacija, Kvartalni izveštaji o statusu regulatorne reforme, Regulatorni indeks Srbije, istraživanja i analize sive ekonomije, ex-ante i ex-post analize zakona itd.

Tokom 2024. godine delimično su rešene dve preporuke Sive knjige – o digitalizaciji i centralizaciji procedura u postupku priključenja energetskih objekata kupaca-proizvođača na elektro-distributivnu mrežu uz uvođenje instituta aktivnog kupca, i o umanjeњу administrativno-finansijskih obaveza pčelara.

Institucije su započele rad na još 11 preporuka Sive knjige. Digitalizacija nastavlja da bude katalizator promena, kroz započete reforme na uvođenju eOtpremnica koje prate robu u prevozu, eBolovanja i jedinstvenog elektronskog zdravstvenog kartona i evidencije resursa u zdravstvu. U skladu sa time, tokom prethodne godine digitalizacija je bila posebno istaknuta kao strateški fokus NALED-ovih aktivnosti.

Reforma parafiskala je ponovo postala aktuelna u 2024, kao još jedna višegodišnja preporuka Sive knjige koja se zasniva na digitalizaciji i bezgotovinskim plaćanjima. Uz zalaganje NALED-a, ova preporuka je našla svoje mesto i u zvaničnoj Reformskoj agendi Srbije, što znači da su njenu važnost za građane, privredu i evropske integracije prepoznali i Vlada Srbije i Delegacija EU. Ideja je da se obezbedi puna transparentnost neporeskih nameta u Srbiji kroz elektronska plaćanja svih taksi i naknada, što će omogućiti dalja sistemska unapređenja u ovoj oblasti i ukidanje parafiskala. NALED intenzivno sarađuje sa Ministarstvom finansija, Kancelarijom za ITE, RSJP, i drugim institucijama na realizaciji ove inicijative.

Prema preporukama NALED-ove Sive knjige inovacija i analize o prekograničnim procedurama za uvoz R&D materijala, tokom 2024. godine usvojen je novi Zakon o izvozu i uvozu robe dvostruke namene, čime je pojednostavljen njihov uvoz u svrhe istraživanja i razvoja. Takođe, u saradnji sa Ministarstvom zdravlja i Agencijom za lekove, pripremljene su izmene Pravilnika o uvozu neregistrovanih medicinskih sredstava. Krajem godine, sprovedene su određene preporuke iz Studije za unapređenje upravljanja javnom svojinom, što je rezultiralo izmenama Zakona o javnoj svojini.

Siva ekonomija i bezgotovinska plaćanja

Borba protiv sive ekonomije nastavljena je kroz Inicijativu Bolji način, podržanu od strane GIZ-a, i kompanija Visa i Mastercard, u okviru koje NALED pruža podršku Vladi Srbije u izradi i realizaciji Programa i Akcionog plana za suzbijanje sive ekonomije. Prošle godine je obeležena decenija zajedničke borbe s Ministarstvom finansija i Koordinacionim telom Vlade. NALED je podržao i novi ciklus nagradne igre Uzmi račun i pobedi u kojem je samo tokom 2024. učestvovalo gotovo 700.000 punoletnih građana koji su poslali više od 211 miliona fiskalnih računa, od kojih je 20% bilo plaćeno bezgotovinski. U okviru Inicijative Bolji način NALED sprovodi i POS program subvencija – u prve dve godine sprovođenja (mart 2023. – mart 2025.) podržano je gotovo 7.000 malih trgovaca da besplatno uvedu bezgotovinska plaćanja, koji su ostvarili 4,8 miliona transakcija uz ukupno evidentiran promet od preko 61 milion evra.

Javne nabavke

Uz podršku švedske agencije SIDA, NALED je nastavio da radi na unapređenju javnih nabavki u Srbiji. Izrađeno je još pet vodiča za novih pet predmeta čija je nabavka obavezna uz primenu zelenih kriterijuma - vodiči su dostupni i na sajtu Kancelarije za javne nabavke (KJN), kao i na besplatnoj eLearning platformi koju je razvio NALED (www.lppp.rs). Nakon brojnih obuka i sprovedenih kampanja, broj registrovanih ponuđača skočio je na 18.100, što je za 10% više nego prethodne godine. U 2024. godini obučen je još 661 naručilac za sprovođenje Zakona o javnim nabavkama.

eUprava i Godina digitAlizacije

U skladu sa Godinom digitAlizacije, NALED je bio naročito aktivan na polju razvoja eUprave i ePoslovanja. Kao član radnih grupa Vlade i kroz direktnu podršku resornim institucijama, NALED je doprineo izradi Nacrta zakona o elektronskoj upravi, Nacrta izmena i dopuna Zakona o elektronskom dokumentu, Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja informacionog društva i informacione bezbednosti 2024-2026, Strategije razvoja veštačke inteligencije 2025-2030, Uredbe o bližem uređenju uslova koje moraju da ispune šeme elektronske identifikacije za određene nivoe pouzdanosti, Strategije elektronskih komunikacija do 2027. godine sa Akcionim planom, Pravilnika o tehničkim uslovima za registraciju krajnjih korisnika usluge sa plaćanjem unapred, kao i različitih instrukcija u cilju olakšavanja izgradnje digitalne infrastrukture.

U okviru projekta Rural Broadband koji finansira EBRD, NALED pruža podršku Ministarstvu informisanja i telekomunikacija da sprovede projekat razvoja širokopojasne infrastrukture u Srbiji – do sada je izgrađeno 1.480 km ili 30% planirane mreže, i obuhvaćeno 12.576 domaćinstava.

Kroz sprovođenje marketinških kampanja u okviru EDGE projekta, i Godinu DigitAlizacije, NALED je doprineo rastu broja korisnika Portala eUprave na gotovo 2,6 miliona.

Preduzetništvo i inovacije

U okviru StarTech programa podrške inovativnim preduzećima koji finansira PMI, tokom četiri ciklusa dodeljeno je 94 grantova startapima i malim i srednjim preduzećima u vrednosti od oko 3,2 miliona dolara. Krajem prošle godine dodeljeno je još 12 grantova u iznosu od 500.000 USD. Peti po redu StarTech konkurs bio je otvoren od aprila do polovine maja 2025, a u oktobru bi trebalo da dodelimo još najmanje 10 grantova za razvoj inovacija. Uz podršku projekta, tokom 2024. godine osnovan je Pop-Up Export Hub u Nišu sa ciljem podrške startapima u izvozu.

U okviru projekta PMInnovia u 2025. godini su potpisana četiri ugovora sa naučno-istraživačkim timovima za razvojne projekte koji će kroz koncept otvorenih inovacija podstaći transfer tehnologije i pomoći istraživačima da svoje proizvode i usluge komercijalizuju.

Krajem 2024, NALED je uz podršku Britanske ambasade počeo sa sprovođenjem projekta „Snažne i važne“ sa ciljem jačanja ženskog preduzetništva. U okviru projekta je osnovan Savet

za male biznise, a planirana je dodela pet grantova ukupne vrednosti od 50.000 funti za žene preduzetnice, održavanje edukativnih radionica, mentorstvo i umrežavanje.

Nakon što je podržao reformu frilens rada i izradu portala za elektronsku prijavu poreza, NALED je u saradnji sa Ministarstvom finansija, Poreskom upravom i Republičkim fondom za zdravstveno osiguranje, doprineo uvođenju automatske overa zdravstvenih knjižica za frilensere, uvezivanjem sistema PURS-a i RFZO-a, tako da frilenseri više ne moraju da odlaze do šaltera RFZO-a.

Tokom 2024. godine, NALED je u saradnji s Ministarstvom privrede radio na redovnom održavanju i unapređenju portala [Mali biznis informator](#), kao i izradi eBiltena sa korisnim informacijama o programima podrške i edukativnim materijalima za preduzetnike i mala i srednja preduzeća.

Planiranje i gradnja

U prethodnoj godini, kroz sistem elektronskih građevinskih dozvola čiju izradu je podržao NALED, podneto je 153.000 zahteva za gradnju. NALED je nastavio da sprovodi monitoring izdavanja građevinskih dozvola u cilju podsticanja odgovornijeg i efikasnijeg postupanja nadležnih institucija. Analiza za 2024. godinu pokazuje da 59,3% (96 od 162) JLS u proseku izdaje dozvole u zakonskim rokovima, dok preostalih 40,7% (66 od 162) JLS kasni u odnosu na zakonom propisane rokove.

U okviru projekta koji je podržao švedski SILP "Glas građana u prostornom planiranju" razvijena je digitalna platforma na lokalnom nivou pod nazivom "Budi deo plana" u gradu Kragujevcu, kojom se povećava transparentnost i omogućava lakše učešće građana u procesu donošenja planskih dokumenata, što može da posluži kao pilot za uvođenje sličnog sistema na nivou Republike Srbije. Za ovu platformu Kragujevac je dobio nagradu u Seulu na konkursu pametnih gradova u Južnoj Koreji, kao i nagradu od Regionalne škole za javnu upravu u Skoplju.

NALED je predstavio Ministarstvu građevine, saobraćaja i infrastrukture sveobuhvatno rešenje za problem legalizacije – Blueprint analizu koja je razvijena u okviru SIDA projekta, i očekuje se nastavak saradnje na implementaciji.

Poljoprivreda

Na inicijativu NALED-a, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede formiralo je Radnu grupu za regenerativnu poljoprivredu. Dodatno, deo preporuke o podržavanju praksi regenerativne poljoprivrede, koji se našao u NALED-ovoj Sivoj knjizi, implementiran je u predlogu Strategije zaštite životne sredine. Tokom 2024. pripremljen je Vodič o primeni praksi regenerativne poljoprivrede i distribuiran poljoprivrednim proizvođačima. U toku je i istraživanje o nutritivnim vrednostima proizvoda koji dolaze iz sistema regenerativne poljoprivrede, u odnosu na proizvode iz konvencionalne proizvodnje.

NALED je imenovan od strane Evropskog instituta za inovacije i tehnologiju kao EIT Food Hub za Srbiju. Tokom prethodne godine uspešno smo organizovali četiri događaja, i mnogobrojne sastanke, kako bismo povezali ključne aktere i inovatore u oblasti hrane i poljoprivrede.

Organizovan je naučnoistraživački izazov Challenge Lab-Regenerator u kome je učestvovalo preko 40 takmičara sa šest različitih fakulteta. Takođe, Tokom 2024. godine, ukupno 17 inovatora apliciralo je na dva EIT Food programa – TeamUp i EIT Jumpstarter, od čega je 12 prijava ocenjeno kao uspešno.

Zdravstvo

NALED je tokom 2024. godine nastavio da pruža podršku Ministarstvu zdravlja u pripremi podzakonskih akata neophodnih za punu primenu eKartona. U prvom kvartalu 2025. donet je Pravilnik o jedinstvenim metodološkim principima, standardima i postupcima za vođenje zdravstvene dokumentacije i evidencija, kreiranje izveštaja i dostavljanje. Izrađen je i finalni nacrt pravilnika koji treba bliže da uredi uslove za uspostavljanje i funkcionisanje eKartona, kao i sadržinu, ažuriranje i pristup podacima. Puna primena eKartona predviđena je od januara 2026.

Pored eKartona, NALED aktivno sarađuje sa Ministarstvom zdravlja na uvođenju eBolovanja, što je jedna od prioritarnih preporuka Sive knjige.

NALED je bio aktivan član Radne grupe za izradu Strategije razvoja veštačke inteligencije za period 2025-2030, koju je Vlada Republike Srbije usvojila početkom januara 2025, a koja obuhvata i meru za podsticaj primene veštačke inteligencije u zdravstvu. Dodatno, na osnovu zakona kojim se uređuje zdravstvena dokumentacija i evidencije, u izradi su podzakonski akti čijim usvajanjem će biti podstaknuta šira upotreba anonimizovanih podataka za potrebe naučnih i drugih istraživanja korišćenjem rešenja baziranih na VI.

U saradnji sa C4IR, pripremljen je predlog Pravilnika o bližim uslovima i načinu vođenja Registra genetičkih, biomedicinskih i drugih podataka od značaja za istraživanje i razvoj u oblasti biotehnologije, bioinformatike, bioekonomije, genetike i medicine, čije se usvajanje očekuje uskoro.

Na inicijativu NALED-a, a na osnovu predloga upućenih od strane članova Saveza za zdravstvo, u decembru 2024. ponovo je izmenjen Pravilnik o kliničkom ispitivanju lekova u humanoj medicini. NALED je predložio uspostavljanje i vođenje elektronskog registra kliničkih studija u nadležnosti ALIMIS-a, a u međuvremenu je usvojeno prelazno rešenje da ALIMIS na svom sajtu objavljuje podatke o svim odobrenim kliničkim ispitivanjima. NALED je u početkom 2025. započeo izradu analize celokupnog procesa odobravanja sprovođenja kliničkih ispitivanja u Srbiji.

Životna sredina

NALED je bio uključen u konsultativni proces oko izrade novog Zakona o ambalaži i ambalažnom otpadu – resorno ministarstvo je neformalno najavilo uvođenje depozitnog sistema za PET i ALU ambalažu od 2027. godine, a očekuje se da nova Vlada formira radnu grupu za izmenu ovog zakona. Novi ciljevi postavljeni Uredbom o utvrđivanju plana smanjenja ambalažnog otpada od 2025. do 2029. godine idu u prilog uvođenju depozitnog sistema za ambalažu, za šta se NALED već godinama zalaže.

Nastavljamo da pružamo podršku Ministarstvu zaštite životne sredine u procesu izgradnje šest regionalnih centara za upravljanje otpadom i od prethodne godine dodatno smo angažovani na uspostavljanju Regionalnog centra za upravljanje otpadom za region grada Novog Sada.

Kroz prekogranični projekat sa Crnom Gorom nabavljeno je 2.000 kanti za razdvajanje ambalažnog otpada, od čega je 1.500 kanti ustupljeno Novom Pazaru. Grad je dodatno kao nadogradnju projekta dobio i dodatne kante za razvrstavanje staklene ambalaže od operatera sistema sa kojim ima potpisan ugovor. Sve posude su u funkciji i povećanje prikupljenog ambalažnog otpada od 15% je premašeno za 5% i dokumentovano projektnim indikatorima.

Ukupan broj kontejnera za staklo doniranih kroz projekat koji je NALED sproveo pre dve godine i dalje je u upotrebi i na ulicama 14 lokalnih samouprava, u kojima se ambalažno staklo sakuplja zasebno od ostalog otpada.

Certifikacija opština i gradova

Zahvaljujući međunarodnom Programu sertifikacije opština i gradova sa povoljnim poslovnim okruženjem (BFC SEE) koji je pokrenuo NALED u saradnji sa GIZ-om i partnerskim institucijama u regionu, do sad su unapređeni uslovi poslovanja u 130 lokalnih samouprava jugoistočne Evrope. U 2024. godine učešće u Programu po novoj, IV ediciji standarda, potvrdile su 53 lokalne samouprave iz regiona, i 11 iz Srbije.

Interesovanje da se priključi Programu je iskazala i Moldavija, zbog čega je tokom 2024. NALED uz podršku GIZ-a uradio analizu kapaciteta lokalnih samouprava u Moldaviji za implementaciju BFC SEE standarda – u toku su razgovori o nastavku saradnje.

Regionalna saradnja i EU

Nastavljena je razmena najboljih regulatornih praksi i reformi na nivou jugoistočne Evrope kroz Partnerstvo za konkurentan region (CORE Partnership) koje povezuje 7 ekonomija u okruženju, i čijim radom koordinira NALED. Organizovana je treća regionalna konferencija CORE Days u Beogradu, na temu ESG-a i održive budućnosti. Regionalnu saradnju nastavljamo i kroz prekogranične projekte koje sprovodimo uz podršku Evropske unije, poput „Zajedno za kulturni turizam“ u Srbiji i BiH.

NALED je u aprilu 2024. godine dostavio obiman prilog preporuka za izradu Godišnjeg izveštaja Evropske komisije za Srbiju za 2025. godinu. Takođe, NALED doprinosi radu Nacionalnog konventa za EU (NKEU) za veći broj poglavlja. Dali smo doprinos za poglavlje 22 kroz sastanke sa DG REGIO, kao i u konsultacijama sa DG NEAR na temu ESG regulatornog okvira EU i pripreme projekata za MC IPA instrument. Tokom 2024. formirana je nova radna grupa u okviru NKEU za praćenje realizacije Reformske agende – u okviru ovog mehanizma, NALED je preuzeo ulogu koordinatora podgrupe za praćenje I stuba koji se odnosi na Poslovno okruženje i razvoj privatnog sektora. Početkom 2025. propisan je početak primene preporuke iz Sive knjige o ukidanju POPDV obrasca, što će administrativno rasteretiti privredu i smanjiti troškove primene poreskih propisa. Reformskom agendom je obuhvaćeno elektronsko

plaćanje taksi i naknada, što je još jedan od prioriteta NALED-ove Sive knjige, koja ove godine sadrži 23 preporuke sa EU budžetom.

Ostvarena je i saradnja sa Evropskim institutom za inovacije i tehnologije kroz uspostavljanje EIT Food Hub-a u Srbiji, i u planu je proširenje ove saradnje i na ostale oblasti.

REALIZACIJA PROGRAMSKIH CILJEVA

U nastavku je pregled 12 programskih ciljeva, a potom i detaljan izveštaj o realizaciji ciljeva i rezultata za 2024/25. godinu.

STRATEŠKA OBLAST 1: UNAPREĐENJE JAVNIH POLITIKA I USLUGA	9
Programski cilj 1: Unapređen kvalitet i proces donošenja propisa	9
Programski cilj 2: Smanjena siva ekonomija	12
Programski cilj 3: Unapređene javne finansije	19
Programski cilj 4: Unapređeni uslovi za razvoj e-uprave i e-poslovanja.....	22
Programski cilj 5: Unapređeni uslovi za preduzetništvo i inovacije.....	30
Programski cilj 6: Unapređeni uslovi za investiranje i gradnju	37
Programski cilj 7: Unapređeni uslovi za razvoj poljoprivrede i prehrambene industrije.....	41
Programski cilj 8: Unapređene zdravstvene usluge i dostupnost lekova	45
Programski cilj 9: Podržano sprovođenje zelene agende	48
STRATEŠKA OBLAST 2: PODSTICANJE TERITORIJALNOG RAZVOJA I EU INTEGRACIJA	52
Programski cilj 10: Unapređeni uslovi za razvoj privrede na lokalnu	52
Programski cilj 11: Unapređeni i usaglašeni uslovi poslovanja u WB regionu.....	54
Programski cilj 12: Unapređen proces EU integracija u oblastima od značaja za privredu.....	56

STRATEŠKA OBLAST 1: UNAPREĐENJE JAVNIH POLITIKA I USLUGA

Programski cilj 1: Unapređen kvalitet i proces donošenja propisa

1.1 Unapređena odgovornost i analitička osnova institucija za donošenje propisa			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Unapređen monitoring regulatorne reforme kroz objavljivanje Kvartalnih izveštaja	Ostvareno	Tokom 2024/25. objavljena su četiri kvartalna izveštaja (KI) o statusu sprovođenja reformi sa pregledom regulatorne aktivnosti i inicijativa koje je NALED preduzeo tokom analiziranog kvartala. KI se distribuira članovima i partnerima iz međunarodne zajednice najkasnije 10 dana nakon završetka kvartala. Rezime KI se izrađuje i na engleskom jeziku.
2	Transparentnost zakonodavnog procesa i monitoring usklađivanja sa propisima EU unapređeni su kroz izradu Regulatornog indeksa Srbije na godišnjem nivou	Ostvareno	U 2024. je objavljen novi Regulatorni indeks Srbije koji detaljno analizira zakonodavni proces i kvalitet javno-privatnog dijaloga u Srbiji. Ocena regulatornog okruženja u našoj zemlji je 55 od maksimalnih 100, uz određeni pozitivan pomak u odnosu na prethodni izveštaj. Kroz dijalog sa civilnim sektorom je pripremljena nova, unapređena metodologija za RIS koja će se primenjivati od 2025. godine.
3	Delimično ili potpuno sprovedeno najmanje 10 preporuka Sive knjige godišnje	Delimično ostvareno	Pripremljeno je 17. izdanje Sive knjige sa 100 preporuka članova NALED-a za unapređenje poslovanja (9 novih i 91 unapređena). Tokom 2024. godine delimično su sprovedene samo dve preporuke (podrška kupcima-proizvođačima u energetskej tranziciji i smanjenje administrativnog opterećenja za pčelare), dok je započeto sa radom na sprovođenju još 11 preporuka. Siva knjiga sada uključuje tri oznake: EU bedž (23 preporuke), bezgotovinska plaćanja (11) i digitalizacija(35). Slabiji reformski rezultat nego ranijih godina posledica je političke nestabilnosti.

4	Najmanje jedan propis godišnje je unapređen na osnovu NALED-ovih analiza	Ostvareno	Prema preporukama NALED-ove Sive knjige inovacija i analize o prekograničnim procedurama za uvoz R&D materijala, tokom 2024. godine usvojen je novi Zakon o izvozu i uvozu robe dvostruke namene, čime je pojednostavljen njihov uvoz u svrhe istraživanja i razvoja. Takođe, u saradnji sa Ministarstvom zdravlja i Agencijom za lekove, pripremljene su izmene Pravilnika o uvozu neregistrovanih medicinskih sredstava. Krajem godine, usvojene su i preporuke iz Studije za unapređenje upravljanja javnom svojinom, što je rezultiralo izmenama Zakona o javnoj svojini. Tokom 2023. i 2024, prema preporukama NALED-a, unapređen je obračun dažbina za kupce-proizvođače u cilju podsticanja prelaska na obnovljive izvore energije, kroz izmene Zakona o PDV-u, akcizama i energetici. U skladu sa preporukom Sive knjige, izmenjen je Pravilnik kojim je ukinuta obaveza pčelara da plaćaju naknadu za izdavanje Potvrde o zdravstvenom stanju životinja u unutrašnjem prometu.
5	NALED podržava institucije u donošenju odluka zasnovanih na dokazima kroz izradu najmanje pet regulatornih analiza godišnje	Ostvareno	U 2024. NALED je podržao Ministarstvo informisanja i telekomunikacija u izradi Ex-ante analiza za novi Akcioni plan Strategije razvoja informacionog društva i bezbednosti, kao i za Strategiju razvoja sistema elektronskih komunikacija do 2027. Tokom 2023. sa MIT-om su pripremljene analize za Zakon o informacionoj bezbednosti, Zakon o javnom informisanju i medijima i Zakon o elektronskim medijima. Sa MGSI i novom Agencijom sprovedene su ex-ante i ex-post analize reforme ukidanja konverzije. NALED je pripremio Studiju o upravljanju i raspolaganju nepokretnostima (Blueprint), kao i tri

			sektorske analize: eksproprijacija, oporezivanje nepokretnosti i ozakonjenje. Sprovedeno je istraživanje o transparentnosti planskog procesa i zadovoljstvu korisnika CEOP-om, uz godišnju statistiku izdavanja građevinskih dozvola. Sa MRE je urađena analiza o PPA ugovorima, a sa MZ analiza efekata Programa za digitalizaciju zdravstva. U prethodnom periodu, urađena je i analiza bezgotovinskih plaćanja kao podrška Vladinom Programu za suzbijanje sive ekonomije, kao i analiza regulatornog okvira za pametne gradove, u saradnji sa Kancelarijom za ITE.
6.	Pilotiran open data portal za donošenje javnih politika u najmanje dva sektora do kraja 2025.	U toku	Sprovedena je funkcionalna analiza open data portala za donošenje javnih politika, na osnovu koje će se pristupiti kreiranju ovog alata tokom 2025. godine.
1.2 Uspostavljen održiv javno-privatni dijalog za unapređenje uslova poslovanja			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Uspostavljen Ekonomski kokus Narodne Skupštine uz podršku NALED-a koji se sastaje najmanje četiri puta godišnje	Odloženo	Ekonomski kokus Narodne Skupštine osnovan je aprila 2023, nakon čega je održano nekoliko sastanka, na kojima su pripremljeni amandmani na Zakon o planiranju i izgradnji. Usvajanjem Zakona prihvaćeni su predlozi NALED-a o ukidanju naknade za konverziju građevinskog zemljišta. Od 2024. godine nije bilo sastanaka Ekonomskog kokusa usled vanrednih parlamentarnih izbora i političkih procesa koji su bili fokusirani na konstituisanje zakonodavne i izvršne vlasti, i rešavanje društveno-političke krize. Sa stabilizacijom političkih i institucionalnih uslova, planirano je ponovno aktiviranje rada Ekonomskog kokusa.
2	NALED učestvuje u najmanje 20 zajedničkih radnih grupa Vlade za izradu propisa godišnje	Ostvareno	NALED se samo tokom 2024. godine priključio radu 18 novih radnih grupa. Pored toga, postoje brojne aktivne grupe osnovane u prethodnom periodu koje su i dalje funkcionalne.

			Pregled radnih grupa je dostupan na onlajn Platformi za članove .
3	NALED uključuje organizacije civilnog društva u javno-privatni dijalog i organizuje konsultacije o javnim politikama najmanje četiri puta godišnje	Ostvareno	U okviru redovnih aktivnosti, NALED uspostavlja konsultacije sa OCD i političkim akterima kroz intervjue, okrugle stolove, rad saveza unutar NALED-a, kao i kroz Nacionalni konvent o EU. Tokom 2024. organizovane su konsultacije sa oko 10 OCD u vezi monitoringa i unapređenja kvaliteta regulatornog okvira u Srbiji.
4	NALED podržava najmanje jednu reformsku ili razvojnu inicijativu civilnog sektora godišnje	Ostvareno	Na inicijativu NALED-a i brojnih organizacija iz sektora solidarne ekonomije, početkom 2024. resorni ministar je najavio donošenje Programa i promociju socijalnog preduzetništva u Srbiji . Kroz javno-privatni dijalog, pripremljen je predlog Programa razvoja, koji čeka na usvajanje. U cilju unapređenja uslova poslovanja MSSP i preduzetnika u oblastima tradicionalnog, inovativnog i ženskog preduzetništva, NALED je početkom 2025. osnovao Savet za male biznise , koji okuplja predstavnike malih preduzeća i relevantnih organizacija, uključujući Uniju poslodavaca Srbije i Udruženje poslovnih žena Srbije.
5	Uspostavljen Centar za javno-privatni dijalog u posebnom za to namenjenom prostoru do kraja 2025.	U toku	Pripreme za uspostavljanje Centra za javno-privatni dijalog su u toku, uključujući identifikaciju partnera, prostora, i modela rada.

Programski cilj 2: Smanjena siva ekonomija

2.1 Uspostavljen strateški i institucionalni okvir za suzbijanje sive ekonomije			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	NALED je podržao usvajanje Programa Vlade RS za suzbijanje sive ekonomije 2023-2025. sa pratećim Akcionim planom koji se ažuriraju na godišnjem nivou	Ostvareno	Vlada RS usvojila je u martu 2023. godine, Program za suzbijanje sive ekonomije za period 2023-2025 , a NALED je pružio stručnu i tehničku podršku Koordinacionom telu i Stručnoj grupi u izradi i sprovođenju ovih dokumenta. Tokom 2024. godine, NALED je nastavio sa podrškom kroz

			koordinaciju i pripremu Akcionog plana za 2025. godinu. NALED je početkom decembra 2024. godine Nacrt plana dostavio Ministarstvu finansija, ali Vlada još uvek nije usvojila ovaj dokument.
2	Podržano uspostavljanje i rad Koordinacionog tela Vlade i Stručne grupe za suzbijanje sive ekonomije od 2022.	Ostvareno	Koordinaciono telo i Stručna grupa uspostavljeni su tokom 2022, i od tada su redovno održavani sastanci u cilju implementacije akcionog plana. Nakon imenovanja nove Vlade u maju 2024, nova Odluka o osnivanju Koordinacionog tela za suzbijanje sive ekonomije usvojena je avgusta, a NALED je ponovo imenovan za koordinatora Stručne grupe. Na sednica Koordinacionog tela održanoj u oktobru, obeleženo je 10 godina zajedničke borbe Vlade RS i NALED-a protiv sive ekonomije . Takođe, u poslednjem kvartalu 2024. NALED je organizovao dvodnevnu radionicu sa Stručnom grupom za izradu nacrtu Akcionog plana za 2025. godinu.
3	Obezbeđen monitoring sprovođenja Programa kroz pripremu polugodišnjih izveštaja od 2023.	Ostvareno	NALED, u saradnji sa Ministarstvom finansija i drugim institucijama, priprema redovne polugodišnje izveštaje o sprovođenju Programa koji se dostavljaju na uvid i usvajanje Koordinacionom telu. Poslednji izveštaj za IV kvartal 2024. godine je izrađen i prosleđen Ministarstvu finansija krajem februara 2025. godine.

2.2 Podržana dalja transformacija Poreske uprave

#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Unapređen zakonski okvir i softver za angažovanje sezonskih radnika kako bi se omogućilo legalno angažovanje sezonaca u dodatnim delatnostima do kraja 2025.	U toku	NALED je podržao unapređenja softvera za primenu Zakona o sezonskim radnicima, kao i njegov dalji razvoj u skladu sa nacrtom novog Zakona. Sve izmene su prezentovane Ministarstvu za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i Poreskoj upravi. Od maja 2023, softver je predat Poreskoj upravi na testiranje sa dodatnim unapređenim funkcionalnostima. Tokom 2024.

			godine najavljeno je formiranje nove Radne grupe za izradu nacrtu zakona, koja za sada nije obrazovana. Očekuje se nastavak rada na finalizaciji zakonskog okvira i softvera u saradnji sa novom Vladom i resornim Ministarstvom.
2	Uvedena objedinjena naplata poreza za preduzetnike do kraja 2024.	Odloženo	Uvođenje objedinjene naplate poreza i doprinosa za preduzetnike je višegodišnja preporuka NALED-a koja je našla svoje mesto među 10 prioriteta Sive knjige 16 upućenih Vladi Srbije i nadležnim institucijama. Poreska uprava je u komunikaciji sa NALED-om najavila da će ova preporuka biti realizovana u sklopu uvođenja novog informacionog sistema PURS, međutim, sistem nije uveden tokom 2024. godine.
3	Unapređen sistem analize rizika zasnovan na eFiskalizaciji do kraja 2025.	U planu	Unapređenje analize rizika u Poreskoj upravi je jedna od mera predviđenih Akcionim planom Vlade za suzbijanje sive ekonomije čiju implementaciju podržava NALED.
4	Podržano sprovođenje najmanje jedne mere iz Programa za suzbijanje sive ekonomije godišnje	Ostvareno	NALED je podržao veći broj mera iz Programa za suzbijanje sive ekonomije, uključujući organizaciju nove, elektronske nagradne igre Uzmi račun i pobedi u kojoj je ukupno učestvovalo milion ljudi, obezbeđivanje subvencija za POS terminale za više od 7.000 malih biznisa, izradu analize i koncepta reforme parafiskalnih nameta kroz uvođenje elektronskih plaćanja svih taksi i naknada, sprovođenje istraživanja i analiza o sivoj ekonomiji i bezgotovinskim plaćanjima, sprovođenje kampanje za promociju inovacija i preduzetništva, sprovođenje obuka za knjigovodstvene, računovodstvene i revizorske agencije o poreskim olakšicama, razvoj i održavanje portala preduzetnistvo.gov.rs i biltena Ministarstva privrede kroz koje se pruža savetodavna podrška

			preduzetnicima i početnicima u poslovanju. Uz podršku članova NALED-ovog Saveza za fer konkurenciju, tokom 2024. obezbeđena je nabavka kombi vozila za tržišnu inspekciju, sa namenom zaplene robe iz nelegalne trgovine. U toku je proces ustupanja vozila nadležnom Ministarstvu unutrašnje i spoljne trgovine.
2.3 Unapređeni uslovi za bezgotovinsko plaćanje			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	NALED je pripremio i dostavio Koordinacionom telu Vlade predlog javne politike za podsticanje bezgotovinskih plaćanja, do kraja 2024.	Ostvareno	NALED je pripremio i dostavio preporuke za unapređenje uslova za bezgotovinsko plaćanje i razvoj prihvatne mreže u privatnom i javnom sektoru Ministarstvu finansija. Određene mere su uvrštene u Akcioni plan za suzbijanje sive ekonomije (nadležnost za implementaciju je dodeljena NBS) i u NALED-ovu Sivu knjigu.
2	Podržano sprovođenje najmanje jedne mere iz predloga javne politike ili preporuke Sive knjige za podsticanje bezgotovinskih plaćanja do kraja 2025.	Ostvareno	Preporuka 1.10 iz Sive knjige 16 o uspostavljanju sistema elektronskog plaćanja svih neporeskih nameta postala je deo Reformske agende Republike Srbije. NALED podržava ovu reformu kroz projekte tehničke saradnje sa Ministarstvom finansija i Kancelarijom iz IT i eUpravu. Pokrenuti su razgovori sa MUP-om oko preporuke 15.15 vezano za uvođenje bezgotovinskog plaćanja novčanih kazni za saobraćajne prekršaje.
3	Obezbeđene subvencije i pružena podrška za uvođenje bezgotovinskih plaćanja za do 25.000 malih biznisa, onlajn prodavnica i šaltera institucija, do kraja 2025.	Ostvareno	U prve dve godine od pokretanja POS programa (mart 2023. – mart 2025.) mali trgovci su zatražili 6.761 POS terminala pod subvencionisanim uslovima. Na instaliranim uređajima ostvareno je 4,8 miliona transakcija uz ukupan promet od preko 61 milion evra, na osnovu čega se u republički budžet slilo i do 10 miliona evra na ime PDV-a.

2.4 Unapređena efikasnost i saradnja inspekcija sa privredom			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Unapređena funkcionalnost i korišćenje sistema elnspektor do kraja 2025.	U toku	NALED je učestvovao u razvoju sistema elnspektor i uključivanju 38 inspekcija tokom prethodnih godina, međutim usled čestih promena u resornom Ministarstvu tokom 2024. nije bilo konkretnih pomaka u ovom domenu. Inicirana je saradnja i organizovan sastanak sa timom Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave, Kancelarije za IT i Ministarstva finansija u cilju utvrđivanja potrebnih funkcionalnosti za unapređenje i potpuni rad elnspektora za sve republičke inspekcije, potrebe za daljim povezivanjem sistema elnspektor sa određenim registrima i daljim jačanjem kapaciteta inspekcija i inspektora. Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave se obavezalo da će prikupiti neophodne podatke od nadležnih inspekcija.
2	Organizovane konsultacije privrede i inspekcija najmanje jednom godišnje od 2023.	Ostvareno	NALED uključuje relevantne inspekcije u konsultacije sa privredom kroz tematske saveze i stručne grupe koje vodi. NALED je organizovao više sastanaka užeg dela stručne grupe za suzbijanje sive ekonomije sa predstavnicima republičkih inspekcija i drugih državnih organa u cilju pripreme i praćenja realizacije Akcionog plana za suzbijanje sive ekonomije u delu inspekciskog nadzora. Organizovani su sastanci sa Turističkom, Poreskom i Tržišnom inspekcijom.
3	NALED je pružio podršku u izradi Akcionog plana za zapošljavanje inspektora u skladu sa Funkcionalnom analizom republičkih inspekcija do kraja 2025.	U toku	U saradnji sa Ministarstvom državne uprave i lokalne samouprave, upućena je inicijativa za dobijanje sredstava od Svetske banke za izradu Funkcionalne analize republičkih inspekcija i Akcionog plana za zapošljavanje inspektora. Takođe, u planu je i izrada finansijske analize povećanja koeficijenata za inspektore radi procene uticaja na budžet.

4	NALED je doprineo unapređenju Zakona o inspekcijskom nadzoru u skladu sa potrebama inspektora i privrede do kraja 2025.	U toku	U februaru 2025. godine, NALED je započeo implementaciju projekta „Podrška reformi javne uprave u procesu pristupanja EU (PAR2EU)“, sa fokusom na reviziju pravnog okvira za inspekcijski nadzor. Ciljevi projekta uključuju izradu ex-post i ex-ante analize Zakona o inspekcijskom nadzoru, kako bi se procenili efekti zakona i utvrdile potrebne izmene, sa ciljem unapređenja položaja inspektora i smanjenja sive ekonomije kroz jačanje njihove preventivne uloge. Do kraja 2025, NALED će pružiti podršku Radnoj grupi za pripremu Nacrta zakona o inspekcijskom nadzoru i organizaciju konsultativnog procesa.
2.5 Unapređen radno-pravni okvir			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Proširen zakon o radnom angažovanju na sezonskim poslovima do kraja 2025.	U planu	Nacrt Zakona je izrađen još 2022. godine i usaglašen sa komentarima Međunarodne organizacije rada (MOR) uz podršku NALED-a. Tokom 2024. godine, inicirani su sastanci sa Ministarstvom za rad kako bi se preduzele sve aktivnosti koje su potrebne za njegovo usvajanje. Komunicirano je sa ministrom za rad da se ponovo formira radna grupa za izradu Nacrta Zakona, sva ministarstva su delegirala svoje članove za radnu grupu, međutim radna grupa za sada nije formirana.
2	Unapređen zakonski okvir za fleksibilne oblike rada do kraja 2025.	Ostvareno	Na inicijativu NALED-a, izmenama Uredbe produženo je ograničenje rasta poreskih obaveza paušalaca na 10% godišnje, i uvedeno umanjenje poreske osnovice od čak 50% za novoosnovane paušalne radnje. Takođe, na inicijativu NALED-a usvojen je predlog da frilenseri sa malim prihodima mogu da se zdravstveno osiguraju za oko 1.400 dinara mesečno, dok će minimalna mesečna osnovica za plaćanje PIO iznositi 8.406 dinara. Ovo je regulisano izmenama

			Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje. U saradnji sa Ministarstvom finansija, Poreskom upravom i Republičkim fondom za zdravstveno osiguranje, omogućena je automatska overa zdravstvenih knjižica za frilensere, uvezivanjem sistema PURS-a i RFZO-a, tako da frilenseri više ne moraju da odlaze do šaltera RFZO-a kako bi overili svoju zdravstvenu knjižicu.
3	Pripremljen predlog unapređenja Zakona o radu do kraja 2025.	Delimično ostvareno	Tokom 2023. godine izrađen je predlog izmena i dopuna Zakona o radu od strane Radne grupe za radno zakonodavstvo formirane u okviru Saveza za fer konkurenciju. Predlog je komuniciran Međunarodnoj organizaciji rada. Tokom prošle godine, iniciran je sastanak sa nadležnim Ministarstvom kako bi se pokrenuo rad na otvaranju Zakona. Ministarstvo rada je u Akcioni plan za suzbijanje sive ekonomije za 2025. godinu uključilo aktivnost sprovođenja Twinning projekta za izradu ex-post analize Zakona o radu, gde je planirano da NALED da doprinos.
2.6 Unapređena svest o važnosti i načinima borbe protiv sive ekonomije			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Sprovedena najmanje jedna kampanja usmerena na građane i/ili privredu godišnje	Ostvareno	Nakon prve, elektronske nagradne igre Uzmi račun i pobedi koja je organizovana 2023, i ove godine Vlada Republike Srbije, uz podršku NALED-a, priredila je dva kruga nagradne igre u periodu od 25. aprila do 8. juna, i od 11. oktobra do 25. novembra. Realizovano je devet javnih izvlačenja na prvom programu RTS-a. Učešće je uzelo više od 665 hiljada punoletnih građana koji su poslali više od 211 miliona fiskalnih računa. Kao i u prethodnim ciklusima, NALED je bio zadužen da vodi Kontakt centar nagradne igre (na čiju je adresu pristiglo više od 11.000 pitanja) i za održavanje nacionalnog portala

			www.uzmiracun.rs koji je zabeležio 1,2 miliona poseta. Takođe, tokom 2024. organizovana je nacionalna kampanja za promociju bezgotovinskih plaćanja i POS Programa subvencija za male trgovce.
--	--	--	---

Programski cilj 3: Unapređene javne finansije

3.1 Obezbeđena optimalna primena eFaktura			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	NALED organizuje najmanje jedne konsultacije godišnje sa Ministarstvom finansija u vezi sa primenom i unapređenjem sistema eFaktura	Ostvareno	Video materijali (onlajn obuke i tutorijali) za primenu eFaktura na NALED-ovom Youtube kanalu do sada su ostvarili gotovo 200.000 pregleda. Tokom 2024. godine, NALED je kontinuirano koordinisao komunikaciju između privrede i Ministarstva finansija, obezbeđujući prenošenje pitanja članova o primeni sistema eFaktura, kao i distribuciju zvaničnih odgovora resornog ministarstva.
2	Unapređen softver i/ili zakon na osnovu analize efekata i primene sistema eFaktura do kraja 2025.	U toku	Na osnovu analize i konsultacija sa članovima, NALED je u okviru Sive knjige 16 i 17 pripremio više preporuka za unapređenje Zakona o elektronskom fakturisanju i povezanih propisa, uključujući i preporuku 1.11 za administrativno rasterećenje postupanja sa elektronskim fakturama. Tokom 2025, NALED će nastaviti da se zalaže kod Ministarstva finansija za implementaciju ovih preporuka.
3.2 Unapređen sistem i sprovođenje javnih nabavki			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Registar ponuđača beleži rast aktivnih korisnika od najmanje 10% godišnje	Ostvareno	Unapređen Registar ponuđača funkcioniše bez problema i povećava se broj registrovanih pravnih lica kao ponuđača. Ilustrativno, u 2022. godini broj registrovanih ponuđača je bio 14.585, da bi taj broj skočio na 16.352 do kraja 2023, odnosno na 18.100 ponuđača do kraja 2024.
2	Obučeno 2,000 naručilaca i ponuđača na temu primene zelenih, socijalnih i kriterijuma	Ostvareno	U 2022. je organizovano blizu 70 obuka o javnim nabavkama, i ukupno 1.239 naručilaca i ponuđača je

	ekonomski najpovoljnije ponude do 2025.		obučeno kroz Sida projekat. Tokom 2023. organizovane su dodatne obuke kroz koje je obučeno još 1.009 ponuđača i naručilaca, dok je u 2024. godini obučen još 661 naručilac.
3	Izrađeni modeli kriterijuma za zelene javne nabavke (15) i modeli kriterijuma za socijalne javne nabavke (5) do kraja 2025.	Ostvareno	Izrađeno je još pet vodiča za novih pet predmeta čija je nabavka obavezna uz primenu zelenih kriterijuma. Vodiči su dostupni i na sajtu Kancelarije za javne nabavke (KJN) , kao i na eLearning platformi koju je razvio NALED i koja je dostupna besplatno na www.lppp.rs .
4	Sprovedena najmanje jedna kampanja za jačanje svesti ponuđača i građana o javnim nabavkama godišnje	Ostvareno	Tokom 2024/25. godine realizovane su press konferencije/brifinzi i obuke za novinare, objavljeno je više saopštenja i tekstova u medijskom biltenu što je za rezultat imamo 95 objava u medijima (TV, radio, štampa i portali) na temu javnih nabavki.
5	Organizovan trening trenera za javne nabavke inovacija i obuka za učesnike u javnim nabavkama inovacija do kraja 2025. godine	Ostvareno	Trening trenera za javne nabavke inovacija održan je u novembru 2024. godine za učesnike u javnim nabavkama, dok je obuka organizovana u martu 2025.
6	Mapirani izazovi i dati predlozi za poboljšanje procesa javnih nabavki u naučnoistraživačkim organizacijama	Ostvareno	Identifikovane su prepreke i dati predlozi za unapređenje procesa javnih nabavki u naučno-istraživačkim organizacijama, kao i druge prepreke izvan javnih nabavki (npr. uvoz neregistrovanih medicinskih sredstava).
3.3 Unapređen poreski sistem			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Smanjeno poresko opterećenje niskih zarada do kraja 2025.	U toku	Kroz Sivu knjigu i analize poreskog opterećenja zarada, NALED se zalaže za smanjenje poreskog opterećenja najnižih zarada i povećanje neoporezivog iznosa. Ova preporuka je uvrštena među 10 prioriteta Sive knjige 16. NALED je pripremio nacrt komparativne analize poreskog klina i poreskog opterećenja rada, sa preporukama za unapređenje. Ministarstvo finansija je povećalo neoporezivi iznos, ali i minimalnu zaradu u istom procentu (13,7%), tako da je efektivno poresko opterećenje

			minimalnih zarada ostalo na istom nivou. Ministarstvo je pokrenulo konsultacije na ovu temu, u koje je uključen i NALED.
2	Unapređeni propisi o PDV-u do kraja 2024.	Odloženo	Zakon o PDV-u je poslednji put izmenjen krajem 2022. godine, dok su u 2023. realizovane dve izmene Pravilnika o PDV-u o čemu je NALED izvestio u svom Kvartalnom izveštaju. NALED je pripremio veći broj preporuka za unapređenje propisa o PDV-u koje su objavljene u okviru Sive knjige 16 uključujući i skraćanje roka za povraćaj PDV-a, ukidanje POPDV obrasca i uspostavljanje uzajamnosti vraćanja PDV-a između Srbije i drugih zemalja.
3	Unapređena primena i/ili uvedena najmanje jedna poreska olakšica do kraja 2024.	Ostvareno	Ovaj rezultat je ostvaren još prethodne godine kada je na inicijativu NALED-a produženo ograničenje rasta poreske osnovice za najviše 10% za preduzetnike paušalce. Uvedena je nova poreska olakšica - umanjenje polazne osnovice za 50% prilikom utvrđivanja visine paušalnog prihoda za početnike u poslovanju. Dodatno, NALED je u saradnji sa savetom za filantropiju zagovarao da se ukine PDV na donacije hrane, što je uvršteno i u Sivu knjigu. NALED nastavlja da se zalaže za dodatne poreske olakšice i podsticaje, naročito za preduzetnike i inovatore.
3.4 Smanjeno parafiskalno opterećenje			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Unapređen metod obračuna za najmanje 10 neporeskih nameta za tri sektora (ministarstva) do kraja 2025.	U toku	NALED je pripremio plan implementacije reforme koja podrazumeva elektronski obračun i elektronsko plaćanje svih taksi i naknada sa kojim se Ministarstvo finansija saglasilo, te je reforma postala i deo strateških aktivnosti Reformske agende Srbije kao deo Plana rasta za Zapadni Balkan. Između ostalog, reforma podrazumeva automatizaciju obračuna visine taksi i naknada.

2	Unapređena transparentnost kroz fazno omogućavanje elektronskog plaćanja neporeskih nameta do 2025. godine	U toku	Na osnovu prihvaćenog koncepta za reformu načina plaćanja neporeskih dažbina u Srbiji, NALED je nastavio da podržava Kancelariju za ITE i RSJP u implementaciji sistema. Formirana je Radna grupa Ministarstva finansija kroz koju se razrađuje arhitektura sistema i prati implementacija reforme. Izrađena je funkcionalna analiza koja pokazuje na koji način se sistem ePlati, ali i drugi povezani sistemi u državi (npr. Registar administrativnih postupaka ili Katalog postupaka), moraju doraditi. Predviđeno je da se sve neporeske dažbine mogu platiti elektronski do kraja 2026. godine.
3	Izrađen model lokalnih odluka za odabrane administrativne takse do kraja 2025.	Delimično ostvareno	Fokus reforme je stavljen na sveobuhvatno rešenje za neporeske namete putem sistema ePlati. Iako je inicijalni model lokalnih odluka izrađen, biće diskutovan sa nadležnim institucijama tek po konačnom uspostavljanju funkcionalnosti sistema ePlati.

Programski cilj 4: Unapređeni uslovi za razvoj e-uprave i e-poslovanja

4.1 Unapređeni elektronski servisi za građane i privredu			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Pripremljen predlog izmene Zakona o elektronskoj upravi do 2025. godine	Ostvareno	NALED je učestvovao u radu Radne grupe za izradu Nacrta zakona o elektronskoj upravi kojom prilikom smo inicirali više izmena, od kojih su najveće prepoznavanje pojma pametnog grada u Nacrtu zakona, obavezu čuvanja podataka, odnosno registara i evidencija državnih organa u kladu, što je ušlo u Nacrt zakona, kao i propisivanje prekršajne odredbe za organe koji na Portalu eUprava ne obezbede mogućnost elektronskog plaćanja taksi, naknada i drugih neporeskih nameta, čime je učinjen korak napred u daljoj reformi parafiskala. Predlozi za izmene su

			prihvaćeni od resornog ministarstva (MDULS), izuzev definisanja pametnog grada koji je ostao prepoznat tek kroz odredbu o budućoj izradi Platforme za pametne gradove kojom će koordinirati Kancelarija za IT i eUpravu. Očekuje se da Vlada RS usvoji Nacrt.
2	Predložene izmene Zakona o elektronskom dokumentu, elektronskoj identifikaciji i uslugama od poverenja u elektronskom poslovanju do 2025. godine	U toku	NALED je član Radne grupe za izradu Nacrta izmena i dopuna Zakona o elektronskom dokumentu kojom rukovodi Ministarstvo informisanja i telekomunikacija. Cilj izmena i dopuna Zakona jeste da se transponuje eIDAS 2.0 uredba, u čiju svrhu je NALED kroz donatorska sredstva započeo proces izrade <i>Ex-Ante</i> analize eIDAS 2.0 Uredbe, koja će između ostalog, služiti i za uvođenje Digitalnog identitetskog novčanika koji bi trebalo da omogući korišćenje digitalnih verzija identifikacionih dokumenata kod nas (lične karte, pasoša, saobraćajne, vozačke dozvole...).
3	NALED je pružio podršku u izradi Uredbe o identifikaciji na daljinu do kraja 2025. godine	Ostvareno	NALED je pružio tehničku podršku Ministarstvu informisanja i telekomunikacija (MIT) u pripremi i usvajanju Uredbe o bližem uređenju uslova koje moraju da ispune šeme elektronske identifikacije za određene nivo pouzdanosti, a kojom je omogućeno korišćenje video identifikacije prilikom izdavanja sredstva elektronske identifikacije osnovnog i srednjeg nivoa pouzdanosti, ali ne i za sredstva visokog nivoa pouzdanosti (kao što je npr. izdavanje kvalifikovanih elektronskih sertifikata za potpis i pečat i drugih kvalifikovanih usluga od poverenja). NALED je organizovao konsultacije sa zainteresovanim stranama o ovoj Uredbi, i dostavio predloge za unapređenje resornom ministarstvu.

4	Sprovedeno najmanje jedno LEI istraživanje do kraja 2025. godine	U toku	U toku 2025. godine NALED je započeo rad na izradi novog Lokalnog indeksa eUprave (LEI). Metodologija je unapređena i način prikupljanja podataka od lokalnih samouprava je maksimalno pojednostavljen radi efikasnosti, dok je povećan broj podataka koji se preuzimaju iz relevantnih državnih baza. U prvom pilot istraživanju učestvovalo je 119 JLS, a njihov stepen razvoja e-uprave dostupan je od februara 2023. na sajtu https://lei.rs/ . MDULS je LEI uvrstio u Akcioni plan za sprovođenje Programa razvoja eUprave kao jedan od indikatora za ispunjenje ciljeva Programa, a u Nacrtu novog Programa LEI je jedna od aktivnosti čije bi sprovođenje podržao MDULS.
4.2 Unapređene elektronske komunikacije i uslovi za razvoj savremene digitalne infrastrukture			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	NALED je podržao izradu Strategije elektronskih komunikacija sa Akcionim planom do kraja 2024. godine	Ostvareno	NALED je pružio podršku resornom ministarstvu (MIT) u pripremi Strategije elektronskih komunikacija do 2027. godine sa Akcionim planom kroz organizaciju 15 sastanaka uže radne grupe koja je radila na pripremi teksta Strategije, organizaciju i sprovođenje dvodnevnog radnog planiranja sa predstavnicima relevantnih ministarstava i drugih zainteresovanih strana, učešćem u radu (šire) radne grupe, dostavljanjem komentara na tekst Strategije, kao i izradom <i>Ex-Ante</i> analize. Dodatno, novim AP NALED je prepoznat kao partner MIT-u u čak 15 aktivnosti. Vlada RS je usvojila Strategiju i prpratni Akcioni plan i otpočela je primena.
2	Izrađen najmanje jedan podzakonski akt Zakona o elektronskim komunikacijama do kraja 2024. godine uz podršku NALED-a	Ostvareno	NALED je pružio podršku Ministarstvu informisanja i telekomunikacija u izradi Pravilnika o tehničkim uslovima za registraciju krajnjih korisnika usluge sa plaćanjem unapred (prijejd korisnici) kroz učešće u Radnoj grupi za njegovu

			izradu. Pravilnik je usvojen i njegova primena je otpočela.
3	Sprovedena optimizacija i digitalizacija najmanje jedne procedure u oblasti elektronskih komunikacija do kraja 2025.	Ostvareno	Nakon usvajanja Pravilnika o tehničkim uslovima za registraciju krajnjih korisnika usluge sa plaćanjem unapred, svi mobilni operateri započeli su proces pojednostavljenja procedure registracije neregistrovanih pripejd korisnika uspostavljanjem specijalizovanih aplikacija za tu svrhu – umesto da odlaze na šalter poslovnica i čekaju u redovima da bi registrovali svoj pripejd broj, građani mogu to da urade i elektronskim putem. NALED je partner resornom ministarstvu u sprovođenju 15 aktivnosti u okviru Strategije elektronskih komunikacija, u okviru koje će se raditi na optimizaciji i digitalizaciji više procedura u oblasti elektronskih komunikacija.
4	Usvojena Instrukcija o primeni Zakona o proceni uticaja na životnu sredinu za izgradnju digitalne infrastrukture uz podršku NALED-a, do kraja 2024.	Ostvareno	NALED je zajedno sa članovima iz telekomunikacionog sektora i uz podršku Ministarstva informisanja i telekomunikacija pružio podršku Ministarstvu zaštite životne sredine, u pripremi i usvajanju Instrukcije o primeni Zakona o proceni uticaja na životnu sredinu krajem marta 2024. godine. Uz podršku NALED-a, Instrukcija je dostavljena na adrese svih JLS u Srbiji.
5	Usvojena Instrukcija o primeni Zakona o planiranju i izgradnji za JLS sa ciljem olakšavanja izgradnje digitalne infrastrukture uz podršku NALED-a, do kraja 2024. godine	Ostvareno	NALED je uz članove iz telekomunikacionog sektora i sa Ministarstvom informisanja i telekomunikacija pružio podršku Ministarstvu građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture da pripremi i usvoji Uputstvo o primeni člana 33. stava 9. Zakona o planiranju i izgradnji, koja je, uz podršku NALED-a, dostavljena na adrese svih JLS.
6	Usvojen Zakon o širokopojasnom internetu uz učešće NALED-a do kraja 2025. godine	U toku	Ministarstvo informisanja i telekomunikacija započelo je rad na izradi Zakona o širokopojasnom internetu početkom 2025. godine formiranjem radne grupe, čiji je NALED deo. NALED će pružiti i tehničku

			podršku MIT-u da na adekvatan način transponuje EU regulativu u ovoj oblasti.
7	Stvoreni uslovi za uvođenje 5G mreža u Srbiji do kraja 2025. godine	U toku	Ministarstvo informisanja i telekomunikacija započelo je sa procesom uvođenja 5G mreža u Srbiji izradom dva podzakonska akta – Predloga pravilnika o minimalnim uslovima za izdavanje pojedinačnih dozvola za korišćenje radiofrekventijskog spektra na osnovu sprovedenog postupka javnog nadmetanja u radiofrekventijskim opsezima, i Predloga uredbe o utvrđivanju mera za smanjenje bezbednosnih rizika povezanih sa uvođenjem i radom mobilnih elektronskih komunikacionih mreža pete generacije. Ministarstvo zaštite životne sredine započelo je sa izmenama Zakona o zaštiti od nejonizujućih zračenja radi usklađivanja sa EU standardima za postavljanje baznih stanica mobilne telefonije, što su ključni, regulatorni preduslovi za uspostavljanje 5G mreže u Srbiji. NALED je uključen u oba procesa kroz davanje predloga, komentara i sugestija na predložene propise.
8	Pružena podrška u uvođenju širokopojasnog interneta u ruralnim područjima do kraja 2025.	U toku	NALED u okviru projekta Rural Broadband koji finansira EBRD, pruža podršku Ministarstvu informisanja i telekomunikacija da sprovede projekat razvoja širokopojasne infrastrukture u Srbiji – do sada je od planiranih 4.992 km optičke <i>middle mile</i> infrastrukturne mreže izgrađeno 1.480 km ili 30% planirane mreže. Takođe, do sada je od planiranih 118.934 domaćinstava ovim projektom obuhvaćeno 12.576. NALED pruža pravnu i organizacionu podršku Ministarstvu u ovom procesu i komunikaciji sa LS.
9	Pokrenuta inicijativa za razvoj pametnih gradova do kraja 2025.	Ostvareno	NALED je u toku 2024. godine uradio Analizu regulatornog okvira za pametne gradove u Srbiji koja je

			predstavljena na sastancima sa zainteresovanim stranama (MDULS, ITE, lokalne samouprave). Dodatno, NALED je predlagao regulisanje ovog pitanja kroz Zakon o elektronskoj upravi, u čiji Nacrt je ušlo i uspostavljanje Nacionalne platforme za razvoj elektronskih usluga Pametni grad. NALED je sproveo ciklus obuka za lokalne samouprave na temu pametnih gradova. Potom je izrađen Nacrt uredbe koja bi mogla da reguliše oblast pametnih gradova, a resornom ministarstvu i relevantnim organima predstavljeni su i alternativni načini regulisanja kroz smernice i “meko” pravo. NALED sprovodi i projekat – Ka pametnim zelenim i održivim gradovima u Srbiji, koji finansira GIZ, zajedno sa privatnim partnerima, a koji ima za cilj pilotiranje pametnih rešenja u pet lokalnih samouprava, te kreiranje planova razvoja puta ovih gradova i opština ka pametnim gradovima.
4.3 Unapređena znanja i svest o eUslugama			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Broj korisnika eUprave među građanima i privredom se povećava za 10% godišnje	Ostvareno	Broj korisnika Portala eUprava je u 2025. godini dostigao gotovo 2,6 miliona i nastavlja i dalje da raste. NALED je dao doprinos ovom rezultatu kroz implementaciju komunikacionih kampanja u okviru EDGE projekta koji je bio usmeren na promociju eUprave i elektronskih usluga među građanima i privredom. Takođe, NALED je 2024. proglasio Godinom digitAlizacije gde je posebnu pažnju posvetio jačanju svesti o prednostima elektronske uprave i veštačke inteligencije.
2	Edukovano najmanje 100 pružalaca eUsluga godišnje	Ostvareno	U sklopu SIDA II projekta „Javne nabavke i dobro upravljanje za veću konkurentnost“ u toku 2024. godine sprovedene su tri obuke za ukupno 194 službenika – pružalaca eUsluga, na

			temu korišćenja softverskih rešenja Pisarnica i eArhiv.
3	Organizovana najmanje jedna kampanja za jačanje svesti godišnje	Ostvareno	NALED je pružio podršku u sprovođenju promotivne kampanje Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave i Kancelarije za ITE „Država na dugme“ kroz izradu flajera, info listova, postera i video uputstva za korišćenje nove elektronske usluge ePisarnica . Takođe, NALED je pružio podršku Kancelariji za ITE u jačanju vidljivosti i promociji eUsluga kroz EDGE projekat u okviru koga je sprovedena nacionalna medijska kampanja za promociju ključnih elektronskih usluga.
4	Promovisano najmanje pet servisa eUprave godišnje	Ostvareno	U toku 2024. godine sproveden je prvi EDGE projekat koji je promovisao više od 20 ključnih elektronskih usluga koje su dostupne korisnicima na Portalu eUprava, a od juna ove godine očekuje se nastavak ovog projekta u saradnji sa Svetskom bankom, koji će pored nacionalne kampanje posebno biti fokusiran na lokal.
4.4 Unapređena informaciona bezbednost i uslovi za razvoj veštačke inteligencije			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Uspostavljeno cloud rešenje za pouzdano čuvanje podataka lokalnih samouprava do 2025. godine	Delimično ostvareno	NALED je sproveo istraživanje među lokalnim samoupravama kada je reč o njihovim potrebama za pouzdano čuvanje podataka JLS u Državnom data centru. Ovo istraživanje i celu inicijativu predstavili smo relevantnim organima, kao i Kancelariji za ITE. Zaključeno je da lokalne samouprave nemaju mnogo podataka koji su isključivo u njihovoj nadležnosti, a za koje čuvanje već nije obezbeđeno, sem računovodstvenih podataka. Takođe, NALED je predložio izmene Zakona o elektronskoj upravi na način da se omogući čuvanje svih registara i evidencija u Državnom data centru, što je resorno ministarstvo prihvatilo.
2	Usvojen Akcioni plan za Strategiju razvoja informacionog društva i	Ostvareno	NALED je kroz projekat sproveden u saradnji sa kompanijom TAG International, a uz podršku Britanske

	informacione bezbednosti do kraja 2024. godine		ambasade u Beogradu pružio savetodavnu, stručnu i tehničku podršku Ministarstvu informisanja i telekomunikacija u pripremi i usvajanju (avgust 2024) novog Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja informacionog društva i informacione bezbednosti za period od 2024. do 2026. godine, pri čemu je NALED prepoznat kao partner u sprovođenju čak 17 aktivnosti zajedno sa Ministarstvom.
3	Usvojen Zakon o informacionoj bezbednosti uz podršku NALED-a do kraja 2024. godine	Odloženo	NALED je i ove godine pružio podršku Ministarstvu informisanja i telekomunikacija u izradi novog Nacrta zakona o informacionoj bezbednosti. Predlog zakona je do izbora nove Vlade Srbije bio u skupštinskoj proceduri, a zatim je ponovo povučen.
4	Usvojeni svi podzakonski akti Zakona o informacionoj bezbednosti do kraja 2025. godine uz podršku NALED-a	U planu	Usvajanje podzakonskih akata i pružanje podrške MIT-u u njihovoj izradi zavisice od dinamike usvajanja novog Zakona o informacionoj bezbednosti.
5	Sprovedeno najmanje pet obuka za mala i srednja preduzeća i za službenike iz lokalnih samouprava na temu informacione bezbednosti do kraja 2024. godine	Ostvareno	U toku 2024. i početkom 2025. godine, NALED je sproveo ukupno šest obuka za predstavnike malih i srednjih preduzeća i službenike na temu informacione bezbednosti , koje je pohađalo preko 120 učesnika. Tri obuke održane su u saradnji sa RATEL-om.
6	Unapređen Portal otvorenih podataka na osnovu korisničkog iskustva do 2025. godine	U toku	NALED je u toku 2024. održao više sastanaka Radne grupe za podatke u okviru Saveza za eUpravu i relevantnim organima izneo preporuke za unapređenje Portala otvorenih podataka. Unapređenje samog Portala zavisi i od ograničenja koji su uslovljeni samom licencom koju resorni organ ima nad Portalom.
7	Usvojena nova Strategija razvoja Veštačke inteligencije za period 2024-2030. uz učešće NALED-a do kraja 2024. godine	Ostvareno	NALED je pružio podršku resornom ministarstvu i bio aktivan član Radne grupe za izradu Strategije razvoja veštačke inteligencije za period 2025-2030, koju je Vlada Republike Srbije usvojila početkom januara 2025.

8	Pripremljene preporuke za optimizaciju i unapređenje razvoja chatbot servisa državnih organa do kraja 2025. godine	Delimično ostvareno	U toku 2024. u više navrata je održano strateško planiranje sa resornim organom radi unapređenja razvoja chatbot servisa. Kancelarija za IT i eUpravu ima pripremljen chat bot za Portal eUprava koji je planirano da se lansiraju nakon tehničkih dorada i unapređenja.
---	--	---------------------	--

Programski cilj 5: Unapređeni uslovi za preduzetništvo i inovacije

5.1 Unapređeni uslovi za razvoj MMSPP sektora			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Uvedena najmanje jedna podsticajna mera ili olakšica za preduzetnike u skladu sa preporukom NALED-a do kraja 2025.	Ostvareno	Na inicijativu NALED-a produženo je ograničenje rasta obaveza paušalaca od 10%, usvajanjem izmena Uredbe o bližim uslovima, kriterijumima i elementima za paušalno oporezivanje obveznika poreza na prihode od samostalne delatnosti. Takođe, a inicijativu i uz podršku NALED-a, izmenjeni su Zakon o porezu na dohodak građana i Zakon o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, tako da je frilenserima sa niskim prihodima omogućeno da budu zdravstveno i penziono osigurani sa oko 7.000 dinara kvartalno. Više o NALED-ovoj ulozi u stvaranju boljih uslova za rad paušalaca i frilenserima predstavljeno je u NALED podkastu .
2	Olakšan pristup izvorima finansiranja za MSP-ove do kraja 2024. godine	Delimično ostvareno	NALED je tokom 2024. godine pripremio dva programa za lakši pristup izvorima finansiranja – Program lokalnog ekonomskog razvoja i Program garancija, koje je Fond za razvoj trebalo da uvrsti u svoj portfolio. Iako je Program lokalnog razvoja pozitivno ocenjen od strane Fonda, usled finansijske neizvesnosti u finansiranju, nije usvojen. Program garancija, usled nedostatka iskustva u sprovođenju sličnih programa nije razmatran. Program garancija je predstavljen i Garantnom fondu Vojvodine i predstavnicima Vlade

			APV, koji su pozitivno ocenili program, ali usled izmene rukovodstva u GFV, trenutno je pauziran rad na usvajanju ovih programa.
3	Uspostavljena i puštena u rad onlajn platforme za saradnju malih i velikih biznisa do kraja 2025. godine	U toku	Platforma sa svim funkcionalnostima je izrađena, i trenutno se radi na unapređenju njenog dizajna.
4	Redovno održavanje i unapređenje portala Mali biznis informator do kraja 2025. godine	Ostvareno	Tokom 2024. godine, NALED je radio na redovnom održavanju i unapređenju portala Mali biznis informator . Planiran je nastavak saradnje sa Ministarstvom privrede i u 2025. na održavanju portala i izradi biltena za preduzetnike.
5	Izvršena Analiza efekata primene EU regulative o obelodanjivanju finansija (Sustainable Finance Disclosure Regulation Directive) i regulative o oporezivanju (taksonomiji) na MSP u Srbiji koje su osnov za ESG	U planu	Izrada analize je u planu, NALED radi na identifikaciji potencijalnih donatora koji bi podržali ovu aktivnost.
6	Osnivanje Saveta za male biznise u okviru NALED-a do kraja 2025. godine	Ostvareno	Savet za male biznise je osnovan u martu 2025. godine odlukom Upravnog odbora NALED-a, a uz projektnu podršku Britanske ambasade.
7	Podržan najmanje jedan projekat socijalnog, omladinskog i/ili ženskog preduzetništva godišnje	Ostvareno	Projekat „ Zajedno za kulturni turizam “ koji je usmeren na osnaživanje žena zanatlija uspešno je završen u februaru 2025, nakon niza edukativnih radionica i kolonija. Projekat je krunisan izložbom na kojoj su predstavljeni zajednički proizvodi žena zanatlija iz pograničnih područja Srbije i Bosne i Hercegovine. Takođe, NALED je u novembru 2024. godine počeo sa sprovođenjem projekta „ Snažne i važne “ koji ima za cilj da pruži podršku jačanju ženskog preduzetništva kroz dodelu 5 grantova ukupne vrednosti 50.000 funti i održavanje edukativnih radionica, mentorstava i povezivanja preduzetnica. Jedna od tematskih

			oblasti kojom će se baviti Savet za male biznise je i žensko preduzetništvo.
5.2 Unapređen strateški i regulatorni okvir za razvoj inovacija			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
	Podržano formiranje i rad Nacionalnog Saveta za inovacije do kraja 2024.	Odloženo	NALED je, u saradnji sa Ministarstvom nauke, tehnološkog razvoja i inovacija, izradio koncept Koordinacionog tela za unapređenje pozicije Srbije na međunarodnim listama razvoja inovacionih sistema, koje treba da obavlja poslove Nacionalnog saveta za inovacije. Koncept je predstavljen ministarki u junu 2024. godine i pozitivno je prihvaćen. Međutim, usled okolnosti izazvanih društvenim promenama, ovo telo još uvek nije osnovano.
2	Objavljene najmanje tri Sive knjige inovacija do kraja 2025.	U toku	Prvo izdanje Sive knjige inovacija koje je donelo 60 preporuka iz 7 oblasti za unapređenje uslova za inovativno i visokotehnološko preduzetništvo u Srbiji predstavljeno je aprila 2022, dok je drugo izdanje Sive knjige inovacija sa 45 preporuka, od toga 12 novih predloga, predstavljeno na završnoj konferenciji Projekta, u decembru 2023. Više informacija na linku . U toku je prikupljanje preporuka za treću Sivu knjigu inovacija čije objavljivanje je planirano za novembar 2025. godine.
3	Sprovedeno najmanje tri preporuke Sive knjige inovacija godišnje	Delimično ostvareno	Od 60 preporuka iz prvog izdanja Sive knjige inovacija rešeno je ukupno devet preporuka, od čega pet u potpunosti i četiri delimično. Iz drugog izdanja Sive knjige inovacija usvojena je jedna preporuka, dok NALED zajedno sa resornim ministarstvima radi na realizaciji još dve preporuke. Više informacija dostupno je na linku .
4	Priprema najmanje pet komentara godišnje na zakone/predloge izmena i dopuna zakona u oblasti inovacija	Ostvareno	NALED je dostavio komentare na izmene i dopune Zakona o porezu na dohodak građana koji su se odnosili na unapređenje položaja preduzetnika, inovatora i investitora u inovativna preduzeća. NALED je član

			Radne grupe za izradu Nacrta Programa razvoja intelektualne svojine u Republici Srbiji, koja je krajem 2024. otpočela svoj rad izradom i predstavljanjem Izveštaja o stanju intelektualne svojine u kontekstu inovacionog ekosistema u Srbiji 2024. godine, na koje je NALED dostavio komentare i sugestije. Pripremljene su izmene i dopune Zakona o inovacionoj delatnosti, međutim Radna grupa nije otpočela sa radom tokom 2024. godine.
5	Priprema najmanje jedne Analize efekta javnih politika i propisa u oblasti inovacija godišnje	U planu	U planu je izrada Regulatorne i institucionalne analize digitalne imovine u Srbiji sa predlogom preporuka za prevazilaženje identifikovanih izazova. NALED je u 2024. godini sa saradnicima identifikovao zakone u oblasti digitalne imovine koje je potrebno izmeniti u cilju unapređenja regulative u ovoj oblasti.

5.3 Obezbeđena podrška za inovatore

#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Dodeljeni grantovi u vrednosti od 500.000 dolara godišnje za visokotehnoška i inovativna domaća preduzeća do 2025.	Ostvareno	U okviru programa podrške inovativnim preduzećima, u četiri ciklusa, dodeljeno je 94 grantova startapima i malim i srednjim preduzećima u vrednosti od oko 3,2 miliona dolara. Krajem prošle godine je dodeljeno 12 grantova u iznosu od 500.000 USD. Peti po redu StarTech konkurs je otvoren od aprila do polovine maja 2025, a u oktobru bi trebalo da dodelimo još najmanje 10 grantova za razvoj inovacija.
2	Obezbeđena mentorska podrška za najmanje 30 inovatora godišnje	Ostvareno	U 2024. godini, 36 startapova se prijavilo za podršku u izradi biznis planova. Mentorska podrška za prvi i u najvećoj meri drugi ciklus grantista je završena, dok se za naredne cikluse odvija i tokom 2025. godine. Takođe, u okviru programa vaučera i planirane podrške grantistima, tokom 2025. godine održaće se niz treninga u oblasti finansija, marketinga,

			upravljanja biznisom, zaštite intelektualne svojine, u kojima će učestvovati grantisti trećeg i četvrtog ciklusa.
3	Podržano najmanje 10 startapova kroz akceleratori program do kraja 2025.	U toku	Tokom 2024. godine sproveden je konkurs za mentorsku podršku u okviru programa ubrzanog razvoja kompanija. Tom prilikom odabrano je pet kompanija koje će tokom 2025. godine imati priliku da od renomiranih stručnjaka uče o temama koje su od važnosti za poboljšanje njihovih usluga i proizvoda, izlazak na tržište i strateškog planiranja daljeg poslovanja i finansija.
4	Omogućiti razvoj i/ili plasman inovativnih usluga i proizvoda na jednom ili više stranih tržišta za najmanje 20 startapova do kraja 2025.	Ostvareno	Korisnici grantova danas su prisutni na više od 27 svetskih tržišta i zaštićeno je oko 100 prava intelektualne svojine. Kroz treninge, networking događaje, konsultacije i podršku mentora, kao i kontinuirano praćenje potreba StarTech grantista, NALED nastoji da proširi delovanje kompanija i na druga tržišta. U okviru StarTech projekta, tokom 2024. godine osnovan je Pop-Up Export Hub u Nišu sa ciljem podrške startapima u izvozu, kroz analize tržišta, carinskih i necarinskih barijera, povezivanje s poslovnim partnerima i prilagođavanje marketinških strategija. Tim povodom sklopljen je i Memorandum o razumevanju sa Naučno-tehnološkim parkom u Nišu. Laboratorija inovativnih politika izradila je Analizu tržišta Dalekog istoka, obuhvatajući Kinu, Tajvan, Japan, Južnu Koreju, Vijetnam i Mongoliju, što je poslužilo kao osnova za kreiranje programa prve Nedelje izvoza i promociju Hub-a. Ključna aktivnost bila je kampanja „ Nedelja izvoza na tržišta Dalekog istoka “, koja je kroz panel diskusije i radionice okupila stručnjake i poslovne lidere, omogućivši startapima da steknu znanja o poslovnoj kulturi i

			intelektualnoj svojini u Aziji. Sledeće odabrano tržište je tržište nordijskih zemalja.
5	Dodeljena sredstva za 10 istraživačkih timova u oblasti otvorenih inovacija do kraja 2024.	Delimično ostvareno	U okviru projekta PMInnovia u 2025. godini su potpisana četiri ugovora sa istraživačkim timovima za razvojne projekte koji će kroz koncept otvorenih inovacija podstaći transfer tehnologije i pomoći istraživačima da svoje proizvode i usluge komercijalizuju. U toku 2025. godine će se nastaviti sprovođenje ove inicijative, te se očekuje da će još timova dobiti podršku.
5.4 Unapređeni uslovi za istraživanje i razvoj			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Praksa izrade industrijskih doktorata uvedena na najmanje jednom fakultetu do kraja 2024.	Delimično ostvareno	Izrađene su Smernice za sprovođenje zajedničkih istraživanja nauke i privrede – industrijskih doktorata, a Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija je aktivno učestvovalo u konsultativnom procesu. Tokom 2025. godine će Smernice biti promovisane na visokoškolskim ustanovama širom zemlje, a od nove školske godine se može očekivati i implementacija prakse industrijskih doktorata na fakultetima.
2	Pojednostavljena procedura za uvoz materijala relevantnih za istraživanje i razvoj do kraja 2024.	Ostvareno	Finalizovana je analiza „Ka unapređenju prekograničnih procedura za uvoz R&D materijala“, sa konkretnim preporukama. Ministarstvo unutrašnje i spoljne trgovine je usvojilo novi Zakon o uvozu i izvozu robe dvostruke namene, koji je prihvatio predloge NALED-a date u Sivoj knjizi inovacija da se roba za istraživanje i razvoj uvozi po pojednostavljenoj proceduri. NALED je u saradnji sa Ministarstvom zdravlja i Agencijom za lekove i medicinska sredstva izradio Pravilnik o uvozu neregistrovanih medicinskih sredstava. U toku je izrada analize uvoznih procedura pet materijala/predmeta koje naučno-

			istraživačke organizacije najčešće uvoze.
3	Sprovođenje mentorskog programa/treninga u oblasti transfera tehnologije sa najmanje tri NIO do kraja 2025. godine	Ostvareno	NALED je u decembru 2024. godine organizovao dvodnevni trening za devet od 14 inovacionih inkubatora . Teme obuka su bile zaštita intelektualne svojine i izrada biznis plana. U okviru projekta InnoLeaders, koji NALED sprovodi u saradnji sa Tehničkim univerzitetom iz Minhena i FON-om, tokom 2025. i 2026. godine biće razvijen i implementiran program obuka za zaposlene u inovacionom ekosistemu (predstavnik NTP-ova, inovacionih inkubatora, itd).
4	Pružanje stručne podrške uspostavljanju BIO4 kampusa	Ostvareno	NALED je tokom 2024. godine aktivno sarađivao sa BIO4 kampusom, pružajući podršku njihovim aktivnostima, kako kroz pozivanje stanara BIO4 kampusa na događaje i obuke koje su organizovane, tako i kroz izradu analiza. NALED trenutno u okviru StarTech projekta, a na inicijativu BIO4 kampusa, radi Analizu procesa sprovođenja kliničkih ispitivanja u Srbiji. Izrađena je i Analiza sprovođenja javnih nabavki predmeta neophodnih za naučnoistraživački rad, sa ciljem unapređenja ovih procedura kako bi se olakšalo poslovanje stanara BIO4 kampusa.

5.5 Unapređeni uslovi za korišćenje vozila budućnosti i prateće infrastrukture

#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Usvojen Program za mobilnost budućnosti do kraja 2025.	U planu	Usvajanje Programa za mobilnost budućnosti zavisi od interesovanja nadležnih institucija – NALED je spreman da pruži podršku.
2	Unapređena infrastruktura za električna i hibridna vozila u Srbiji do kraja 2025.	U planu	Ministarstvo unutrašnjih poslova je tokom 2024. godine pokrenulo izmene i dopune Zakona o bezbednosti saobraćaja koje je trebalo da obuhvate i pitanje infrastrukture za električna i hibridna vozila. Međutim, izmene nisu obuhvatile ovu problematiku.

3	Sprovedeno istraživanje o potrebama JLS za punjačima za električna i hibridna vozila do 2025.	U planu	Iako je ovo istraživanje u planu, još uvek nisu identifikovani donatori ili institucije zainteresovane za ovu temu.
4	Prelazak na sistem naplate po utrošku energije, a ne prema provedenom vremenu do kraja 2025. godine	U planu	Iako se ova tema često pominje u javnosti, u prethodnoj godini nije bilo interesovanja institucija da se time bave.
5.6 Sprovedena promocija preduzetništva i inovacija u Srbiji			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Organizovana najmanje jedna kampanja za promociju inovacija i inovatora u zemlji i/ili inostranstvu godišnje	Ostvareno	U okviru StarTech projekta sprovedena je kampanja za promociju inovatora, koja je podrazumevala snimanje video materijala o startapima koji su dobili ST grantove . Aktivna promocija je bila i na društvenim mrežama. Početkom 2025. godine sprovedena je i kampanja o alternativnim izvorima finansiranja za startape u okviru StarTech projekta. Kampanja je obuhvatala tekstove i video materijala na temu alternativnih izvora finansiranja kojima se javnost upoznala sa ovom temom.
2	Podržana najmanje jedna kampanja godišnje za promociju socijalnog, omladinskog i/ili ženskog preduzetništva	Ostvareno	U okviru projekta „Snažne i važne“ realizovana je kampanja o važnosti ženskog preduzetništva i izazovima sa kojima se preduzetnice suočavaju. Predstavnici NALED-a imali su 17 televizijskih gostovanja na šest televizija i devet tekstova u medijima u kojima se govorilo o temi ženskog preduzetništva, a sprovedena je i digitalna kampanja povodom Dana žena, koju je videlo više od 10.000 korisnika društvenih mreža.

Programski cilj 6: Unapređeni uslovi za investiranje i gradnju

6.1 Unapređena imovinska-pravna sigurnost			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Podržano efikasnije sprovođenje postupka ozakonjenja objekata do kraja 2025.	U toku	U okviru projekta SIDA 2 urađena je Analiza za pojednostavljenje uslova za ozakonjenje nelegalno izgrađenih objekata (Koncept masovnog-univerzalnog ozakonjenja) sa

			konkretnim preporukama. Rezime analize je dostavljen MGSI koje se zalaže za sličan koncept masovnog ozakonjenja kako NALED predlaže. Ažurirana je i preporuka u Sivoj knjizi 17 oko ubrzanja i digitalizacije postupka ozakonjenja. Nakon imenovanja nove ministarke, planiran je nastavak saradnje sa resornim ministarstvom na ubrzanju legalizacije.
2	Sprovedena reforma upisa u Katastar uz podršku NALED-a do kraja 2025.	Delimično ostvareno	U okviru projekta SIDA 2 urađena je Analiza za unapređenje uslova za upis u katastar. Održan je niz sastanaka sa relevantnim institucijama u cilju pronalaženja optimalnog rešenja. Usvojenim izmenama Zakona o postupku upisa u katastar nepokretnosti i katastar infrastrukture ("Sl.gl.RS", br. 92/2023), zahtev za upis u katastar podnosi se isključivo u elektronskoj formi preko profesionalnog korisnika eŠaltera. Izmenama je usvojena inicijativa Saveza kojom je posrednicima u prometu i zakupu nepokretnosti omogućeno da izdaju izvod iz baze podataka katastra nepokretnosti. Ažurirana je preporuka u Sivoj knjizi 17 kojom se predlaže uspostavljanje efikasnijeg mehanizma za utvrđivanje i upis svojinskih prava na nepokretnostima. U narednom periodu, NALED će predstaviti Analizu i ažuriranu preporuku novoimenovanoj ministarki i direktoru RGZ-a.
6.2 Unapređeno prostorno i urbanističko planiranje i izgradnja			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Usvojen propis kojim se uvodi optimizacija prostornog i urbanističkog planiranja do kraja 2024.	Ostvareno	Izmenama Zakona o planiranju i izgradnji iz 2023. godine prvi put je uvedena obaveza implementacije automatizovanog sistema za pripremu i usvajanje planske dokumentacije (eProstor). Kroz ovaj sistem odvijaju se i aktivnosti javnog uvida, stručne kontrole, provere usklađenosti, kao i objavljivanje i čuvanje dokumenata prostornog i urbanističkog planiranja.

			NALED je pokrenuo dijalog sa direktorom Agencije za prostorno planiranje i urbanizam u čijoj nadležnosti će biti uspostavljanje eProstora, pa se očekuje ponovo formiranje radne grupe čiji će NALED biti član, radi usvajanja podzakonskih akata i koncepta za uvođenja eProstora.
2	Pokrenuta izrada jedinstvenog elektronskog sistema za prostorno planiranje (eProstor) do kraja 2025.	Delimično ostvareno	Ažurirana je preporuka u Sivoj knjizi 17 kojom se traži uspostavljanje digitalne platforme za izradu i objavljivanje planskih dokumenta – eProstor. U okviru projekta koji je podržao švedski SILP “Glas građana u prostornom planiranju” razvijena je digitalna platforma na lokalnom nivou pod nazivom “Budi deo plana” u gradu Kragujevcu , kojom se povećava transparentnost i omogućeno lakše učešće građana u procesu donošenja planskih dokumenata što može da posluži kao pilot za uvođenje sličnog sistema na nivou Republike Srbije. Za ovu platformu Kragujevac je dobio nagradu u Seulu na konkursu pametnih gradova u Južnoj Koreji, kao i nagradu od Regionalne škole za javnu upravu u Skoplju.
3	Unapređen pravni okvir za razvoj telekomunikacione infrastrukture do kraja 2024.	Ostvareno	Zakonom o planiranju i izgradnji je definisana obaveza usklađivanja nižih planskih dokumenata sa planovima višeg reda. Doneto je Uputstvo MGSI kojom se dodatno pojašnilo tumačenje odredaba i pravilna primena u praksi od strane JLS. Ministarstvo za zaštitu životne sredine usvojilo je Instrukciju o primeni odredbe čl.8-10. Zakona o proceni uticaja na životnu sredinu na postavljanje radio baznih stanica mobilne telefonije. Zakon o elektronskim komunikacijama je usvojen i olakšana je izgradnja radio baznih stanica mobilne telefonije.
4	Najmanje 70% lokalnih samouprava izdaje dozvole za	Delimično ostvareno	NALED nastavlja sa pripremom godišnjeg izveštaja o efikasnosti izdavanja dozvola za gradnju, kao i

	gradnju unutar zakonskih rokova na godišnjem nivou		mesečnih izveštaja o postupcima izdavanja građevinskih dozvola koji se dostavljaju kabinetu premijera. Zahvaljujući ovim izveštajima imao ci javnih ovlašćenja i nadležni organi su skratili rokove u postupku izdavanja relevantne dokumentacije, međutim potrebno je i dalje raditi na unapređenju efikasnosti postupka. NALED-ova analiza za 2024. godinu pokazuje da 59,3% (96 od 162) JLS u proseku izdaje dozvole u zakonskim rokovima, dok preostalih 40,7% (66 od 162) JLS kasni u odnosu na zakonom propisane rokove. Donet je novi unapređen Pravilnik o postupku sprovođenja objedinjene procedure, koji bi trebalo da doprinese boljim rezultatima.
6.3 Unapređeni uslovi za ulaganje u sektor energetike i rudarstva			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Skraćeno trajanje postupka priključenja na elektro-distribucionu mrežu do kraja 2024.	Ostvareno	Kroz vođenje mesečne statistike i dostavljanje Vladi RS, nakon komunikacije sa EDS došlo je do skraćanja rokova priključenja objekata na elektro-distributivni sistem. U Sivoj knjizi 17, ažurirana je preporuka za unapređenje priključka na elektro-distributivnu mrežu. U junu 2024. godine NALED je resornoj ministarki predstavio i ideju o formiranju Panela korisnika pri EDS-u za koji je MRE izuzetno zainteresovano.
2	Identifikovane ključne prepreke i predlozi rešenja za ulaganje u obnovljive izvore energije do kraja 2024.	Ostvareno	Prihvaćene su preporuke iz Analize za kupce-proizvođače električne energije i to izmenama Zakona o korišćenju obnovljivih izvora energije iz 2023. u delu povećanja instalisane snage proizvodnih objekata kupaca - proizvođača električne energije sa 6,9 na 10,8 KW za domaćinstva, dok je za ostale kupce-proizvođače iz privrede ograničenje 150KW sa pravom pristupa sistemu bez balansne odgovornosti. Takođe, izmenama Zakona o akcizama, Zakona o PDV-u, Zakona o naknadama za korišćenje

			javnih dobara unapređen je poreski tretman kupaca-proizvođača. Ažurirana preporuka u Sivoj knjizi 17 u vezi sa unapređenjem položaja kupaca proizvođača i stvaranja stimulativnog okvira u energetske tranziciji na zelene izvore. Krajem 2024. usklađeni su svi propisi koji se odnose na obaveze plaćanja kupaca-proizvođača ka državi. U okviru projekta SIDA III, NALED priprema Analizu o korporativnim ugovorima o otkupu električne energije, u cilju postizanja održivog poslovanja kompanija i uvođenja ESG principa.
3	Unapređen postupak za dobijanje dozvola u oblasti energetike i rudarstva do kraja 2025.	U toku	Podneta je inicijativa za unapređenje energetske efikasnosti u lokalnim samoupravama, a za sredinu 2025. godine planirano je osnivanje Saveta za održivu energetiku u okviru NALED-ovog Saveza za imovinu i investicije, koji će okupiti članove iz redova privrede, jedinica lokalne samouprave i akademske zajednice, čime će se obezbediti snažna platforma za zagovaranje i promociju održivog energetskog razvoja.

Programski cilj 7: Unapređeni uslovi za razvoj poljoprivrede i prehrambene industrije

7.1 Unapređen zakonski okvir i primena propisa u poljoprivredi i prehrambenoj industriji			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Regenerativna poljoprivreda prepoznata u strateškim i planskim dokumentima u sektoru poljoprivrede i ruralnog razvoja do kraja 2025.	Delimično ostvareno	Na inicijativu NALED-a, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede formiralo je Radnu grupu za regenerativnu poljoprivredu, čiji je prvi sastanak održan tokom novembra 2024. godine, sa ciljem da se pojam regenerativne poljoprivrede razvije i prepozna u strateškim i programskim dokumentima kojima je uređena oblast poljoprivrede u Srbiji. Dodatno, deo preporuke o podržavanju praksi regenerativne poljoprivrede, koji se našao u NALED-ovoj Sivoj knjizi, implementiran je u

			predlogu Strategije zaštite životne sredine. Tokom 2024. pripremljen je Vodič o primeni praksi regenerativne poljoprivrede i u saradnji sa Poljoprivrednim savetodavnim i stručnim službama Srbije i distribuiran poljoprivrednim proizvođačima. U toku je i istraživanje o nutritivnim vrednostima proizvoda koji dolaze iz sistema regenerativne poljoprivrede, u odnosu na proizvode iz konvencionalne proizvodnje.
2	Izrađen i prosleđen na dalje postupanje najmanje jedan novi hodogram za koordinaciju resornih inspekcija na godišnjem nivou	U planu	Plan je da se tokom 2025. targetiraju kritične procedure koje opterećuju međunarodni promet poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Nakon što budu targetirane kritične procedure u sklopu rešenja pristupiće se unapređenju koordinacije rada resornih inspekcija, koje čine važnu kariku u procesu međunarodnog prometa. U okviru Saveza za hranu i poljoprivredu, formirana je uža radna grupa sa ciljem identifikacije transportnih barijera prilikom međunarodnog protoka robe i zakazan sastanak sa EU telom Transport Community.
3	Unapređen najmanje jedan propis u oblasti hrane i poljoprivrede u skladu sa preporukama NALED-a do 2025.	Delimično ostvareno	Delimično je rešena NALED-ova preporuka koja se odnosi na smanjenje administrativnog i finansijskog opterećenja pčelara usvajanjem Pravilnika o uslovima za stavljanje životinja u promet, načinu pregleda pošiljke životinje pre utovara, obrascu uverenja o zdravstvenom stanju životinja, obrascu potvrde o zdravstvenom stanju pošiljke životinja u prometu, sadržini i načinu vođenja evidencije o izdatim uverenjima i potvrdama („Službeni glasnik RS“, br. 18/2024). Predlozi da se ukinu finansijska i administrativna opterećenja su delimično prihvaćeni ovim Pravilnikom što će pčelarima obezbediti značajne uštede.

7.2 Optimizacija procedura i digitalizacija postupaka u sektoru poljoprivrede			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Uspostavljen registar podsticaja u poljoprivredi do kraja 2025.	U planu	U okviru Sive knjige 16 i 17 preporučeno je da se izradi elektronski registar podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju koji na transparentan način treba da predstavi raspodelu podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju i može da bude sastavna komponenta eAgrara.
2	Nadograđen elektronski sistem za RPG i dodelu podsticaja (eAgrar) do kraja 2025.	U planu	U skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju u okviru Sive knjige preporučena je izrada elektronskog registara podsticaja, kako bi se unapredio eAgrar i, u skladu sa pozitivnim praksama u EU, unapredila transparentnost sistema raspodele podsticaja i omogućilo praćenje efikasnosti mera podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju. Nadogradnjom eAgrara planirano je uvezivanje svih raspoloživih baza Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i drugih institucija u njihovom sastavu, kako bi se efikasno pratilo sprovođenje podsticaja i olakšala administrativna obrada zahteva za podsticaje.
3	Digitalizovana knjiga polja do kraja 2025.	Delimično ostvareno	Tokom 2023. godine NALED je u saradnji sa Upravom za poljoprivredno zemljište pripremio preporuke i smernice za dalje unapređenje sistema upravljanja poljoprivrednim zemljištem. Poseban fokus je bio na unapređenju sistema izveštavanja o korišćenju zakupljenog poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini i to kroz definisanje sadržaja Knjige polja i preporuka / instrukcija za način vođenja, overu i kontrolu. Pripremljena instrukcija još uvek nije usvojena od strane Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, usled čestih promena u rukovodstvu. Postoji potencijal za dalji razvoj ovog rešenja i da se predloženo rešenje elektronske knjige polja

			implementira u praksi. Uz obezbeđeno projektno finansiranje moguće je u celosti digitalizovati knjigu polja do kraja 2025.
4	Digitalizovati najmanje još jednu proceduru u oblasti hrane i poljoprivrede do kraja 2025.	U planu	Pokrenuta je inicijativa u okviru Saveza za hranu i poljoprivredu i Saveza za fer konkurenciju za identifikaciju ključnih barijera u međunarodnom prometu poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Istraživanje je pokazalo da je veliki broj procedura na graničnim prelazima i dalje manuelan, uključujući dostavu dokumentacije i laboratorijskih izveštaja, što značajno usporava trgovinu. Cilj inicijative je digitalizacija najkritičnijih procedura, a predlozi za rešenja očekuju se tokom 2025. godine.
7.3 Unapređeni uslovi za razvoj inovacija u oblasti hrane i poljoprivrede			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	NALED kao EIT Food Hub prepoznat kao ključna spona domaće inovativne startup zajednice u oblasti hrane i poljoprivrede	Ostvareno	NALED je, kao EIT Food Hub u Srbiji, tokom prethodne godine uspešno organizovao četiri ključna događaja, kao i mnogobrojne sastanke, spojivši stejkholdere i inovatore u oblasti hrane i poljoprivrede. Organizovan je naučnoistraživački izazov Challenge Lab-Regenerator u kome je učestvovalo preko 40 takmičara sa šest različitih fakulteta.
2	Podržano najmanje 6 inovativnih timova u oblasti hrane i poljoprivrede do kraja 2025. da apliciraju na programe podrške koje sprovodi EIT Food	Ostvareno	Tokom 2024. godine, ukupno 17 inovatora apliciralo je na dva EIT Food programa – TeamUp i EIT Jumpstarter , od čega je 12 prijava ocenjeno kao uspešno. Na takmičenju Challenge Lab Re:Generator , sedam timova predstavilo je svoje inovativne ideje u oblasti regenerativne poljoprivrede, od čega su tri najbolja tima nagrađena novčanim nagradama.

Programski cilj 8: Unapređene zdravstvene usluge i dostupnost lekova

8.1 Optimizovani postupci i usluge u oblasti zdravstva			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Sprovedeno najmanje 10% preporuka Sive knjige zdravstva 2025.	Ostvareno	U potpunosti je realizovano sedam preporuka, uključujući preporuke vezane za povećanje broja inovativnih lekova koji se finansiraju iz sredstava fonda, omogućavanje primene off-label terapije, unapređenje aplikacije eRecept tako da svi recepti iz eKartona budu vidljivi apoteci, omogućavanje informativnijeg oglašavanja zdravstvenih ustanova i pojednostavljenja procedure promene matične filijale RFZO. Dodatno, delimično su realizovane preporuke za eKarton i eBolovanje.
2	Izmenjeni propisi za stavljanje lekova na tržište 2024.	U toku	Tokom 2024. godine nastavljeno je zagovaranje izmene propisa za stavljanje lekova na tržište, uz slabiji intenzitet, usled društvenih izazova, izbora i raspuštanja Vlade RS.
3	Digitalizovane procedure stavljanja leka na tržište 2025.	Delimično ostvareno	ALIMS je tokom 2024. godine pustio u rad novi elektronski sistem RIMS za humane i veterinarske lekove, preko koga se podnose zahtevi za odobrenje i sprovođenje kliničkog ispitivanja, zahtevi za izdavanje dozvole za lek i niz drugih postupaka. Dodatno, tokom 2024. ALIMS je počeo da izdaje elektronska dokumenta sa ePečatom, što je značajno unapređenje jer su se do tad postupci vodili elektronski, ali se na kraju izdavalo rešenje u papiru. U skladu sa NALED-ovim predlozima, planirana je izrada i unapređenje registara lekova i kliničkih studija, kao i kompletna digitalizacija svih postupaka do kraja 2025. godine.
4	Uspostavljeno najmanje tri centralna registra biomedicinskih podataka, do kraja 2025.	Delimično ostvareno	Zakonom o zdravstvenoj dokumentaciji i evidencijama u oblasti zdravstva uspostavljen je republički integrisani zdravstveni informacioni sistem – RIZIS, čime je omogućeno povezivanje svih zdravstvenih institucija u jedan jedinstveni sistem

			podataka, te uspostavljanje eKartona, jedinstvenog registra resursa u zdravstvu kao i 15 dodatnih registara koji će omogućiti efikasnije lečenje i dijagnostiku. NALED je kroz Radnu grupu učestvovao u pripremi Zakona koji je usvojen u poslednjem kvartalu 2023. NALED je tokom 2024. godine nastavio da pruža podršku Ministarstvu zdravlja u pripremi podzakonskih akata neophodnih za punu primenu eKartona. U prvom kvartalu 2025. donet je Pravilnik o jedinstvenim metodološkim principima, standardima i postupcima za vođenje zdravstvene dokumentacije i evidencija, kreiranje izveštaja i dostavljanje. Izrađen je i finalni nacrt pravilnika koji treba bliže da uredi uslove za uspostavljanje i funkcionisanje eKartona, kao i sadržinu, ažuriranje i pristup podacima. Puna primena eKartona predviđena je od januara 2026.
8.2 Uspostavljen strateški i institucionalni okvir za digitalizaciju zdravstva			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Pripremljen i usvojen Akcioni plan za digitalizaciju u zdravstvu za period 2024-2025. do kraja 2024.	Delimično ostvareno	Tokom 2023. pripremljena je revizija Akcionog plana za digitalizaciju u zdravstvu za tekuću godinu, čiju implementaciju je NALED pratio i podržao. Dodatno, pripremljen je predlog Akcionog plana za period 2024-2025, koji još uvek nije usvojen.
2	Primenjena metodologija za praćenje implementacije AP za period 2024-2025.	Ostvareno	Razvijena metodologija je primenjena za praćenje implementacije za period 2022-2023. Planirano je da ova metodologija bude primenjena i u AP za period 2024-2025, koji za sada nije usvojen.
3	Sprovedene minimum tri mere AP uz integraciju privatnog sektora do kraja 2025.	Delimično ostvareno	Do kraja 2023, realizovano je 18 aktivnosti iz AP. Pripremljen je predlog revidiranog Akcionog plana za period 2024-2025. čije se usvajanje i dalje očekuje.
8.3 Uspostavljeni uslovi za podsticanje inovacija u biomedicini			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje

1	Uspostavljen pravni okvir za korišćenje veštačke inteligencije u zdravstvu 2025.	Delimično ostvareno	NALED je pružio podršku resornom ministarstvu i bio aktivan član Radne grupe za izradu Strategije razvoja veštačke inteligencije (VI) za period 2025-2030, koju je Vlada Republike Srbije usvojila početkom januara 2025. Strategija obuhvata i meru za podsticaj primene VI u zdravstvu. Dodatno, na osnovu zakona kojim se uređuje zdravstvena dokumentacija i evidencije, u izradi su podzakonski akti čijim usvajanjem će biti podstaknuta šira upotreba anonimizovanih podataka za potrebe naučnih i drugih istraživanja korišćenjem rešenja baziranih na VI.
2	Integrisane preporuke privatnog sektora u razvoju platforme za BIO4 kampus 2025.	Delimično ostvareno	U saradnji sa C4IR, pripremljen je predlog Pravilnika o bližim uslovima i načinu vođenja Registra genetičkih, biomedicinskih i drugih podataka od značaja za istraživanje i razvoj u oblasti biotehnologije, bioinformatike, bioekonomije, genetike i medicine, čije se usvajanje očekuje uskoro.
3	Optimizovane i digitalizovane procedure kliničkih ispitivanja 2025.	Ostvareno	Na inicijativu NALED-a, u decembru 2024. ponovo je izmenjen Pravilnik o kliničkom ispitivanju lekova u humanoj medicini („Službeni glasnik RS”, br. 51/2022, ...97/2024). NALED je tokom trećeg kvartala 2024. godine, inicirao izmene Pravilnika na osnovu predloga upućenih od strane članova Saveza za zdravstvo, a ključne novine tiču se omogućavanja sprovođenja I faze ispitivanja u privatnim zdravstvenim ustanovama, brisanja odredbe o zahtevu za prethodnim iskustvom glavnog istraživača u kliničkim studijama, kao i istovremenog izdavanja odobrenja za uvoz/izvoz sa izdavanjem odobrenja za kliničke studije. NALED je predložio uspostavljanje i vođenje elektronskog registra kliničkih studija u nadležnosti ALIMs-a, a s obzirom da to podrazumeva izmenu Zakona o lekovima i medicinskim sredstvima,

			usvojeno je, izmenom pravilnika, prelazno rešenje da ALIMS na svom sajtu objavljuje podatke o svim odobrenim kliničkim ispitivanjima. NALED je u početkom 2025. započeo izradu analize celokupnog procesa sprovođenja kliničkih ispitivanja u Srbiji, na osnovu koje će biti formulisane preporuke za unapređenje regulatornog i operativnog okvira kako bi Srbija bila konkurentnija destinacija za sprovođenje kliničkih studija.
4	Donet Zakon o BIO4 kampusu uz podršku NALED-a, do 2025. godine	U planu	Planira se iniciranje aktivnosti na izradi i donošenju posebnog zakona o BIO4 kampusu, kojim bi se pravno regulisao status, nadležnosti i funkcionalni okvir ove jedinstvene biotehnološke platforme u Srbiji. Zakon bi trebalo da omogući efikasnije upravljanje, podsticanje istraživačko-razvojnih aktivnosti, kao i sinergiju javnog i privatnog sektora u oblasti biotehnologije. Aktivnosti na pripremi zakona još nisu formalno započete.

Programski cilj 9: Podržano sprovođenje zelene agende

9.1 Unapređen strateški i pravni okvir za zaštitu životne sredine i sprovedene mere iz domena cirkularne ekonomije			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Izrađen i usvojen novi Program za razvoj cirkularne ekonomije sa Akcionim planom do kraja 2025.	Delimično ostvareno	U 2024. godini je raspisan poziv za izradu novog petogodišnjeg Programa za CE sa akcionim planom (2025-2030) na koji je NALED aplicirao, ali je odabrana ponuda drugog aplikanta. NALED je ostvario saradnju sa njima i davao inpute tokom izrade Programa i nastaviće da podržava sprovođenje aktivnosti iz Programa koje se odnose na zelene javne nabavke. Dokument je u završnoj fazi i u narednom periodu se očekuje njegovo usvajanje.
2	Sprovedeno minimum 70% mera iz Akcionog plana	U toku	NALED i tokom 2025. godine organizuje obuke i webinare na temu primene ekoloških aspekata u postupcima

	Programa za razvoj CE do kraja 2025.		javnih nabavki za ponuđače i naručioce u saradnji sa Kancelarijom za javne nabavke i pruža mentorsku podršku za naručioce da primene ekološke kriterijume u postupcima javnih nabavki. Ovo je deo aktivnosti predviđen Akcionim planom za razvoj CE, iako program još uvek formalno nije usvojen.
3	Unapređeno minimum dva postojeća i započeta izgradnja minimum jednog Regionalnog centra za upravljanje otpadom u skladu sa Programom za upravljanje otpadom RS za period 2022-2031.	Delimično ostvareno	U okviru Programa čvrstog otpada, započeta je izgradnja Regionalnog centra za upravljanje otpadom Kalenić, unapređenje regionalnog centra Pirot je u toku, dok je tender raspisan i za Sremsku Mitrovicu. Za preostala tri regionalna centra izrada tenderske dokumentacije je u toku. NALED pruža aktivnu podršku za pripremu tenderske dokumentacije i procedure nabavki u okviru čitavog Programa.
4	Uspostavljena zajednička radna grupa Vlade za unapređenje sistema naknada u životnoj sredini do kraja 2025.	U planu	Tema naknada u specifičnom kontekstu sprovođenja regulative u vezi sa prekograničnim kretanjem cene ugljenika (CBAM) je u fokusu rada NALED-ovog Saveza i tokom 2024. i 2025. godine. NALED će u narednom periodu aktivirati rad RG Saveza na temu naknada kako bi se definisali konkretni predlozi i aktivnosti na uspostavljanju funkcionalnog sistema naknada u oblasti ZZS uključujući i dekarbonizaciju, a sve kroz realizaciju preporuke SK o unapređenju rada Zelenog fonda.
9.2 Uspostavljen održiv lanac upravljanja ambalažnim otpadom			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Pripremljen i usvojen novi Zakon o ambalaži i ambalažnom otpadu 2024.	U planu	Konsultativni proces sa privredom je imao dva kruga, nakon čega je Ministarstvo izašlo sa neformalnim predlogom i objavom da će se unapređenje sistema upravljanja ambalažnim otpadom između ostalog postići i uvođenjem depozitnog sistema za PET i ALU ambalažu od 2027. godine. Sa osnivanjem nove Vlade očekuje se formiranje RG za izmene Zakona o ambalaži i

			ambalažnom otpadu, kako bi se realizovale najave uvođenja depozitnog sistema od 2027. godine. Novi ciljevi postavljeni Uredbom o utvrđivanju plana smanjenja ambalažnog otpada od 2025. do 2029. godine idu u prilog uvođenju depozitnog sistema za ambalažu, za šta se NALED već godinama zalaže.
2	Povećane količine sakupljenog ambalažnog otpada u proseku za 15% za sve materijale do kraja 2025.	Ostvareno	Kroz prekogranični projekat sa Crnom Gorom nabavljeno je 2.000 kanti za razdvajanje ambalažnog otpada, od čega je 1.500 kanti za grad Novi Pazar . Grad je dodatno kao nadogradnju projekta dobio i dodatne kante za razvrstavanje staklene ambalaže od operatera sistema sa kojim ima potpisan ugovor. Sve posude su u funkciji i povećanje sakupljenog ambalažnog otpada od 15% je premašeno za 5% i dokumentovano projektnim indikatorima.
3	Povećane količine sakupljenog ambalažnog stakla za minimum 20% u odabranim pilot gradovima do kraja 2025.	Ostvareno	Ukupan broj kontejnera za staklo doniranih kroz projekat koji je završen u decembru 2022. godine i dalje je u upotrebi i na ulicama 14 JLS, u kojima se ambalažno staklo sakuplja zasebno od ostalog otpada.
9.3 Unapređeni uslovi za sakupljanje i tretman proizvoda koji posle upotrebe postaju posebni tokovi otpada			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Definisani biznis modeli za sakupljanje i tretman minimum dva posebna toka otpada 2025.	U toku	NALED u saradnji sa Nemačkom razvojnom saradnjom polovinom 2025. započinje realizaciju projekta na temu otpadnih motornih vozila čiji će jedan od ciljeva biti definisanje i implementacija modela sakupljanja otpada za teritoriju Republike Srbije.
2	Uveden podsticaj za sakupljanje otpadnih baterija 2025.	Odloženo	Trenutno nema interesovanja da se ova tema pokrene u okviru resornog ministarstva. Ostaje na NALED agendi do uspostavljanja boljih uslova za zagovaranje.
3	Regulisano upravljanje otpadom od hrane kroz pravni okvir i inspekcijski nadzor 2024.	U planu	Kroz nove projekte inicijative koje je NALED podneo EU i GIZ-u, planirano je da NALED pokrene ovu temu

			polovinom 2025. godine u zavisnosti od rezultata konkursa.
4	Sistemski rešeno sakupljanje i tretman otpadnih motornih ulja do kraja 2025.	Odloženo	Usled problema sa izvoznim dozvolama jedinog operatera ovlašćenog u Srbiji za sakupljanje i izvoz ovog toka otpada, aktivnosti su odložene.

9.4 Unapređen pravni okvir i kapaciteti za upravljanje otpadnim vodama

#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Uspostavljena zajednička radna grupa Vlade za upravljanje otpadnim vodama do 2025.	U planu	Trenutno ne postoji volja od strane nadležnih institucija za uspostavljanjem ove RG od strane resornog ministarstva. NALED će ispitati mogućnost za pokretanje ove teme sa novom Vladom.
2	Podignuti kapaciteti najmanje 10 lokalnih samouprava za izgradnju i upravljanje postrojenjima za prečišćavanje otpadnih voda do kraja 2025.	U planu	Dijagnostika trenutnog stanja upravljanja otpadnim vodama je urađena i prezentovana zainteresovanim stranama. Za konkretne aktivnosti sa lokalnim samoupravama čeka se nastavak finansiranje ove teme od strane IFC-a kako je najavljeno.
3	Uspostavljen sistem tarifiranja otpadnih voda 2024.	Odloženo	Rezultati projekta Direkcije za vode kojim se predlaže uvođenje tarifnog tela prezentovani NALED ovom Savezu za zaštitu životne sredine. U ovom trenutku nije poznat status radne grupe, a NALED će pokrenuti inicijativu ka novoj resornoj ministarki.

9.5 Unapređena svest građana u oblasti zaštite životne sredine

#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Sprovedeno najmanje 10 radionica na temu pravilnog sakupljanja i odlaganja različitih tokova otpada do kraja 2025.	Ostvareno	Kroz projekat prekogranične saradnje sa Crnom Gorom održano je osam radionica i treninga za lokalne samouprave u pograničnom regionu Srbije i Crne Gore na kojima su predstavnici JKP i JLS obučeni o pravilnom sakupljanju i odlaganju otpada. Takođe, kroz UNDP Cirkularnu nagradu na temu upravljanja ambalažnim otpadom u 2024. godini realizovan je projekat na teritoriji opštine Pančevo gde su održane dve radionice za neformalne sakupljače na temu načina sakupljanja ambalažnog

			otpada i potencijalnog uvođenja depozitnog sistema za ambalažu za piće.
2	Sprovedene najmanje dve kampanje godišnje za jačanje svesti u saradnji sa članovima i građanima	Ostvareno	Nastavljene su aktivnosti kroz kampanju u okviru projekta BEST – saradnja u upravljanju otpadom u pograničnom regionu Srbije i CG. Sa predsedništvom Saveza za zaštitu životne sredine u toku je priprema CSR projekta unapređenja znanja o zaštiti životne sredine i upravljanju otpadom za predškolske ustanove i osnovne škole.

STRATEŠKA OBLAST 2: PODSTICANJE TERITORIJALNOG RAZVOJA I EU INTEGRACIJA

Programski cilj 10: Unapređeni uslovi za razvoj privrede na lokalnu

10.1 Ojačani kapaciteti lokalnih samouprava za podršku privredi i promociju investicija			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Organizovan najmanje jedan Master Class godišnje za gradonačelnike i predsednike opština u saradnji sa Nacionalnom akademijom za javnu upravu	Odloženo	Nakon lokalnih izbora koji su održani u junu 2024. godine, realizacija Master Class-a je odložena. Planirana realizacija do kraja 2025. godine.
2	Obučeno najmanje 400 lokalnih službenika godišnje u oblasti lokalnog ekonomskog razvoja i primene propisa od značaja za privredu	Ostvareno	Tokom 2024. godine, NALED je organizovao više desetina obuka za predstavnike lokalnih samouprava u različitim oblastima. U okviru SIDA II projekta „Javne nabavke i dobro upravljanje za veću konkurentnost“, sprovedene su tri obuke za ukupno 194 službenika – pružalaca eUsluga, na temu korišćenja softverskih rešenja Pisarnica i eArhiv. Takođe, organizovano je i više obuka na temu primene zelenih i socijalnih nabavki, kao i kriterijuma ekonomski najpovoljnije ponude, koje je prošao 661 naručilac U saradnji sa RATEL-om, sprovedeno je šest obuka o informacionoj bezbednosti, sa više od 120 učesnika, uključujući lokalne službenike. Pored toga, održane su obuke u oblasti

			pametnih gradova za više od 50 načelnika i službenika iz 27 jedinica lokalne samouprava u saradnji sa kompanijom Yandex. Kroz projekat prekogranične saradnje sa Crnom Gorom održano je osam radionica i treninga za lokalne samouprave u pograničnom regionu na kojima su predstavnici JKP i JLS obučeni o pravilnom sakupljanju i odlaganju otpada. Takođe, kroz UNDP Cirkularnu nagradu, održane su dve radionice u opštini Pančevo na temu načina sakupljanja ambalažnog otpada i potencijalnog uvođenja depozitnog sistema za ambalažu. U okviru BFC programa, organizovana je radionica na kojoj su učestvovali predstavnici 15 opština.
3	Razvijeni kapaciteti 25 jedinica lokalnih samouprava da dizajniraju i sprovode lokalne planove/politike i prakse koje prepoznaju ili su usaglašene sa ESG standardima i principima održivosti do 2025.	U toku	U toku su pripremni postupci, kako bi se aktivnosti jačanja kapaciteta realizovale krajem 2025. i tokom 2026. godine, u skladu sa namenjenim raspoloživim sredstvima i projektnim planovima.
10.2 Unapređeno poslovno okruženje na lokalnu kroz BFC SEE program			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Najmanje 20 lokalnih samouprava u Srbiji je unapredilo uslove poslovanja kroz program Certifikacije opština sa povoljnim poslovnim okruženjem (BFC SEE) do 2025.	U toku	Tokom 2024. godine realizovane su aktivnosti potrebne za početak procesa certifikacije prema IV ediciji BFC standarda – uspešno su sprovedeni postupak selekcije verifikatora i unapređenja softvera u skladu sa novim standardom. Učešće u BFC SEE Programu potvrdilo je 11 gradova i opština koji će u okviru procesa certifikacije do kraja 2025. unaprediti uslove poslovanja u skladu sa najboljim međunarodnim praksama. U toku su razgovori sa drugim opštinama, potencijalnim kandidatima za učešće u BFC SEE programu.
2	Prosečan napredak koji gradovi i opštine ostvaruju po završetku procesa je minimum	Odloženo	Lokalni zbori u 2024. godini uslovili su odlaganje početka procesa certifikacije za 2025. godinu. Imajući

	15% u odnosu na ispunjenost kriterijuma na početku procesa		u vidu da procesi traju do 12 meseci, procena napretka biće analizirana u drugoj polovini 2025. godine.
3	Uspostavljena razmena praksi među gradonačelnicima kroz održavanje najmanje tri sednice BFC Kluba na godišnjem nivou	Ostvareno	Tokom 2024. održane su tri sednice BFC Kluba (februar, maj, novembar) prema utvrđenoj dinamici, na teme od značaja za lokalni ekonomski razvoj. Održana je i konstitutivna sednica Kluba i odabrano novo predsedništvo sa mandatom od dve godine. Sednicama BFC kluba prisustvovali su predstavnici ministarstava privrede, turizma, državne uprave i lokalne samouprave, državnih agencija, akademskih ustanova i drugi.

Programski cilj 11: Unapređeni i usaglašeni uslovi poslovanja u WB regionu

11.1 Unapređena regionalna saradnja i standardi poslovnog okruženja kroz BFE platformu			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Zaključen novi sporazum o osnivanju regionalnog CORE Partnerstva kojim se definiše model saradnje, opseg aktivnosti, uloge partnera i način finansiranja do kraja 2024.	Ostvareno	BFE Platforma je prerasla u CORE Partnerstvo (Partnership for Competitive Region) u kojem učestvuju institucije i organizacije iz ekonomija Zapadnog Balkana u cilju jačanja saradnje i konkurentnosti regiona. Mreži partnera iz Srbije, Crne Gore, Severne Makedonije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, pridružile su se organizacije s teritorije Kosova* i iz Albanije.
2	Obezbeđena podrška najmanje jednog donatora godišnje projektima regionalne saradnje koje sprovodi CORE Partnerstvo	Ostvareno	Tokom 2024 godine, završen je projekat podrške CORE Partnerstvu koji je finansirao GIZ, u toku su razgovori o potencijalnim novim projektima i partnerima/ donatorima.
3	Urađena analiza primenljivosti BFC SEE standarda na lokalne samouprave u Moldaviji	Ostvareno	Uz podršku GIZ-a, tokom 2024. godine uspešno je realizovan projekat u okviru kojeg je urađena analiza kapaciteta lokalnih samouprava u Moldaviji za implementaciju BFC SEE standarda. Sa donatorima su u toku razgovori o nastavku saradnje na pripremi dugoročnog projekta koji bi

			podrazumevao implementaciju BFC SEE standarda u Moldaviji.
4	Najmanje 100 gradova i opština regiona je učestvovalo u procesu sertifikacije po BFC SEE standardu do kraja 2025.	Ostvareno	53 lokalne samouprave iz regiona potvrdile su učešće u BFC SEE Programu u 2024. godini prema novoj IV ediciji standarda. Do sad su kroz sertifikaciju unapređeni uslovi poslovanja u 130 opština i gradova jugoistočne Evrope.
11.2 Uspostavljeni mehanizmi za monitoring i sprovođenje privrednih reformi u regionu			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Uspostavljen Indeks poslovnog okruženja za Zapadni Balkan koji se objavljuje od 2023.	Delimično ostvareno	Tokom 2023. godine uspešno su objavljeni rezultati regionalnog indeksa o povoljnom poslovnom okruženju u Jugoistočnoj Evropi (SBE izveštaj) i predstavljeni u oktobru iste godine na CORE days konferenciji u Kotoru .
2	NALED je sproveo najmanje jednu inicijativu za unapređenje inicijative Otvoreni Balkan do kraja 2025.	Delimično ostvareno	Nacrtom Zakona o pojednostavljenom radnom angažovanju predloženo je da se postupak registracije angažovanih lica poveže sa Open Balkan ID-em, ali su se tokom 2024. godine, značajno usporile aktivnosti Vlade na Open Balkan inicijativi, pa ova NALED-ova preporuka još uvek nije sprovedena.
3	Sprovedeno najmanje 5 projekata prekogranične i/ili regionalne saradnje do kraja 2025.	Ostvareno	Tokom 2023. godine, završeno je sprovođenje tri velika regionalna projekta usmerena na izgradnju kapaciteta u lokalnim samoupravama, koje su finansirali Nemačka vlada preko GIZ-a i privatni partneri iz NALED-ovog članstva (SAGA je podržala uvođenje Chatbota u opštinama, Telegroup Agrolife aplikacije, i SEKOPAK izgradnju infrastrukture za reciklažu stakla). Realizovan je i projekat prekogranične saradnje sa partnerima iz Severne Makedonije usmeren na povećanje prilika za zapošljavanje u ruralnim područjima, dok je u 2024. godini završeno sprovođenje regionalnog projekta podrške jačanju BFE mreže/CORE Partnerstva koji je finansirao GIZ. Takođe, u 2025 godini završena su dva projekta

			prekogranične saradnje, podržana u okviru programa Srbija-BiH i Srbija-Crna Gora.
11.3 Promovisani investicioni potencijali Srbije i Zapadnog Balkana			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Do kraja 2025. organizovane četiri regionalne konferencije „Core Days“ u cilju promocije najboljih reformskih praksi i investicionih potencijala BFC SEE gradova i opštine jugoistočne Evrope	U toku	Do sada su uspešno organizovane tri regionalne CORE Days konferencije (Dubrovnik 2022, Kotor 2023, Beograd 2024). Naredna konferencija planirana je za oktobar 2025. godine.
2	Najmanje 10 gradova i opština regiona uključenih u BFC SEE rangirano na listi Financial Timesa fDi Cities of the Future do kraja 2025.	Ostvareno	30 gradova i opština (od kojih 15 iz Srbije) koje su aktuelni nosioci BFC sertifikata ili su ranije bili deo BFC SEE Programa, našlo se na listama u različitim kategorijama godišnjih izdanja FDI magazina u prethodnim godinama. To su: Jastrebarsko, Ivanec, Skoplje, Štip, Prijedor, Bijeljina, Laktaši, Gradiška, Zvornik, Trebinje, Kakanj, Tešanj, Teslić, Žepče, Podgorica, Sombor, Novi Sad, Leskovac, Niš, Kragujevac, Subotica, Zrenjanin. Vranje, Zaječar, Indija, Sremska Mitrovica, Šabac, Ruma, Pećinci, Stara Pazova.

Programski cilj 12: Unapređen proces EU integracija u oblastima od značaja za privredu

12.1 Unapređen proces pregovora za članstvo u EU			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Organizovana najmanje dva sastanka radne grupe za Program ekonomskih reformi u okviru NKEU na godišnjem nivou	Ostvareno	Tokom 2024. godine usvojena je Reformska agenda Srbije, kao deo Plana rasta za Zapadni Balkan, koja sadrži „strateške reforme“ Srbije. Zbog toga je fokus rada Međuresorne radne grupe (MRG) za EPR sada pomeren sa praćenja isključivo EPR-a na praćenje i Reformske agende (RA). S tim u vezi, tokom 2024. godine organizovan je sastanak MRG sa ciljem diskusije o strateškim reformama sadržanim u RA sa predstavnicima Delegacije EU i Ministarstvom za evropske integracije.

			Pored toga, organizovan je niz operativnih sastanaka na kojima su predstavnici MRG diskutovali sa predstavnicima Delegacije EU o načinu monitoringa sprovođenja reformi iz RA.
	NALED doprinosi radu Nacionalnog konventa za EU (NKEU), za poglavlja 5, 11, 12, 13, 16, 20, 22, 23, 25 i 27	Ostvareno	U okviru poglavlja 16 – ukupno dve od 12 datih preporuka je u potpunosti ili delimično implementirano tokom 2022. godine (ukinuta obavezna PDV registracija stranih kompanija koje ne prodaju na tržištu Srbije i smanjeno opterećenje najnižih zarada). Tokom 2024. formirana je nova radna grupa u okviru NKEU za praćenje realizacije Reformske agende, u okviru koje je formirano četiri podgrupe za svaki stub Reformske agende. U okviru ovog mehanizma, NALED je preuzeo ulogu koordinatora podgrupe za praćenje I stuba - Poslovno okruženje i razvoj privatnog sektora. Početkom 2025. propisan je početak primene preporuke iz Sive knjige o ukidanju POPDV obrasca, što će administrativno rasteretiti privredu i smanjiti troškove primene poreskih propisa.
3	Godišnji izveštaji o napretku Srbije reflektuje komentare date od strane NALED-a	Ostvareno	NALED je u aprilu 2024. godine dostavio obiman prilog preporuka za izradu Godišnjeg izveštaja Evropske komisije za Srbiju za 2025. godinu koji je obuhvatio oblasti: Fer konkurencija, Inspekcije, Radna politika, E-uprava Javne nabavke, Mala i srednja preduzeća i preduzetništvo, Nauka i istraživanje, Regionalna politika i regionalna saradnja Poljoprivreda i ruralni razvoj, Životna sredina Zdravstvo, Imovinska prava, Energija.
4	NALED-ove analize i inputi reflektovani su u izveštajima o realizaciji Reformske agende	U toku	Reformska agenda usvojena je oktobru 2024. godine. Od tada su rokovi za realizaciju pojedinih mera (koraka) odlagani nekoliko puta. Prvi godišnji izveštaj o realizaciji će očekivano pokriti period od kraja 2024 do kraja 2025.

12.2 Unapređen prenos znanja i najboljih praksi iz zemalja članica EU			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Organizovano najmanje dve studijske posete godišnje za predstavnike javnog i privatnog sektora u zemlje članice EU	Ostvareno	Tokom 2024. godine, NALED je organizovao niz studijskih poseta za predstavnike javnog sektora, pružajući im priliku da unaprede znanja i razmene iskustva sa međunarodnim partnerima. U okviru projekta „BEST Saradnja u upravljanju otpadom“ (Srbija – Crna Gora), delegacija predstavnika jedinica lokalne samouprave (JLS) i javnih komunalnih preduzeća (JKP) posetila je Austriju (Beč i Grac), gde su se upoznali sa savremenim konceptima upravljanja komunalnim otpadom (septembar 2024). Takođe, kroz projekat PMInnovia, organizovana je poseta Berlinu za predstavnike naučne zajednice, posvećena konceptu otvorenih inovacija. U okviru projekta ENGAGE (Srbija – Hrvatska), učesnici iz Grada Subotice, partnerskih opština iz Hrvatske i NALED-a učestvovali su na studijskoj poseti Beču (novembar 2024.), gde su imali priliku da sa predstavnicima federalnih ministarstava, javnih institucija, energetske agencije i kompanije razmene iskustva o zajedničkim obnovljivim izvorima energije. Takođe, u okviru projekta „Javne nabavke i dobra uprava“, organizovane su posete Belgiji i Holandiji, gde su učesnici istražili primenu zelenih kriterijuma u postupcima javnih nabavki i sistem elektronskih nabavki. Švedsku su posetili i predstavnici projekta „Bolji način“ kako bi saznali više o izgradnji bezgotovinskog društva. Poseta Bugarskoj omogućila je lokalnim samoupravama razmenu iskustava u upravljanju EU fondovima, dok su učesnici studijske posete Danskoj imali priliku da se upoznaju sa praksama zaštite konkurencije u javnim nabavkama (septembar 2024).

2	Organizovano najmanje 15 obuka i sastanaka za razmenu znanja sa EU institucijama do kraja 2025.	Ostvareno	U okviru saradnje sa EU institucijama, kroz različite instrumente i projekte, realizovani su brojni sastanci i obuke. U okviru TAIEX instrumenta organizovane su radionice na teme eUprave, lokalnog ekonomskog razvoja, upravljanja Kohezijskim fondom i koncepta pametnih gradova. Kroz prekogranični projekat „BEST Saradnja u upravljanju otpadom - Do održive životne sredine“ i projekat „Energetski efikasne zajednice ENGAGE“ unapređeni su kapaciteti u oblastima zaštite životne sredine i energetske efikasnosti. Učestvovano je u radu radne grupe NKEU za poglavlje 22 kroz sastanke sa DG REGIO, kao i u konsultacijama sa DG NEAR na temu ESG regulatornog okvira EU i pripreme projekata za MC IPA instrument. Ostvarena je i saradnja sa Evropskim institutom za inovacije i tehnologije, pružajući dodatnu podršku u razvoju inovacija i tehnologije.
3	Organizovano najmanje šest tematskih radionica u okviru TAIEX programa podrške lokalnim samoupravama do kraja 2025.	U toku	Do sada su organizovana tri TAIEX događaja: Tokom 2023. godine realizovana je studijska poseta u kojoj su učestvovali predstavnici pet lokalnih samouprava (Paraćin, Niš, Raška, Čačak i Leskovac), na temu lokalnog ekonomskog razvoja i Kohezivne politike, kao i dve TAIEX radionice na teme pametnih gradova i e-Uprave. Pripremljen je i odobren predlog za održavanje radionica na temu upravljanja kapitalnim investicijama za četiri opštine (Paraćin, Leskovac, Niš i Raška). Nakon ponovnog uspostavljanja kontakta sa novim koordinatorom pri Evropskoj komisiji, očekuje se realizacija ovih radionica. Planirana je priprema aplikacije za obuke usmerene na jačanje kapaciteta u oblastima javnih nabavki i upravljanja ljudskim resursima, koja će biti podneta po zvaničnoj potvrdi Delegacije Evropske unije (EUD) o

			produženju raspoloživosti TAIEX instrumenta za lokalni nivo.
4	Uspostavljen mehanizam za jačanje kapaciteta jedinica lokalnih samouprava za kohezionu politiku (pripremu i sprovođenje EU projekata) do kraja 2025.	U planu	Planirana realizacija ovog rezultata trebalo je da bude finansirana iz projektnih sredstava, ali predloženi projekti nisu odobreni za finansiranje. Zbog nedostatka resursa, aktivnosti nisu mogle biti sprovedene do sada. U narednom periodu planirano je dalje angažovanje na obezbeđivanju sredstava i pokretanju ovih aktivnosti.
12.3 Promovisana važnost i benefiti EU integracija za ekonomiju Srbije			
#	Rezultat	Status	Obrazloženje
1	Podržana promocija reforme javne uprave uz podršku EU do kraja 2024.	Ostvareno	NALED je tokom 2023. i 2024. godine pružao podršku vidljivosti i komuniciranju reforme javne uprave, u okviru projekta koji finansira Evropska unija, a glavni korisnik je Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave. Takođe, NALED kroz Sivu knjigu posebno ističe preporuke koje doprinose EU integracijama.
2	Promovisan značaj privrednih reformi na putu ka EU u okviru najmanje dve konferencije godišnje	Ostvareno	Ključne oblasti privrednih reformi usmerenih ka usaglašavanju sa strateškim ciljevima EU, regulativom u okviru Zelene agende i održivog razvoja, predstavljene su na okruglom stolu o uticaju novih zahteva održivosti na konkurentnost kompanija i privrede, održanom u maju 2024. godine. Dodatno, značaj ovih reformi istaknut je na trećoj godišnjoj konferenciji CORE Days pod nazivom „Partnerstvo za konkurentni region, Western Balkans ESG Response - Towards Net Zero Future“ , održanoj u Beogradu u oktobru 2024. godine. Kroz Sivu knjigu, NALED posebno izdvaja preporuke važne za usklađivanje sa EU standardima i propisima, uz dodelu EU bedža. Ove preporuke se promovišu tokom godišnje konferencije posvećene Sivoj knjizi, uz prisustvo šefa Delegacije EU, predstavnika međunarodne zajednice, privrede, državnih institucija, civilnog sektora i medija.